

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická

Diplomová práce

Adhezní řízení

Anežka Vašková

Plzeň 2020

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra trestního práva

Studijní program: Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

Diplomová práce

Adhezní řízení

Anežka Vašková

Vedoucí práce: JUDr. Petr Kybic, Ph.D.

Katedra trestního práva

Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2020

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Anežka VAŠKOVÁ**
Osobní číslo: **R15M0333P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Adhezní řízení**
Zadávací katedra: **Katedra trestního práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Adhezní řízení a jeho právní úprava de lege lata
3. Odškodňování imateriálních újem na zdraví a porovnání právní úpravy de lege lata a předešlé právní úpravy
4. Dopravní autonehody s následkem smrti, jejich specifika a odškodňování pozůstalých v rámci adhezního řízení
5. Srovnání vybraných soudních rozhodnutí
6. Empirická část
7. Závěr a návrhy de lege ferenda

Rozsah diplomové práce:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

- JELÍNEK, Jiří a kolektiv. Trestní právo hmotné. Praha: Nakladatelství Leges s.r.o., 2017, 976 s. ISBN 978-80-7502-236-3.
- RŮŽIČKA, M., PŮRY, F. ZEŽULOVÁ, J. Poškozený a adhezni řízení v České republice. Praha: C.H. Beck, 2007, 730 s. ISBN 978-80-7179-559-9.
- ŽDÁREK, TĚŠINOVÁ, ŠKÁROVÁ, WALTR, PŮRY a kolektiv. Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví. Praha: C.H. Beck, 2015, 164 s. ISBN 978-80-7400-280-9.
- HIRT, Miroslav a kolektiv. Dopravní nehody v soudním lékařství a soudním inženýrství. Praha: Grada, 2019, 160 s. ISBN 978-80-247-4308-0.
- DRAŠTÍK, A.; HASCH, K. Souhrnný rejstřík Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu ve věcech trestních 1962 -2010. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 734 s. ISBN 978-80-7357-696-7.
- NOVOTNÝ, František a kol. Trestní právo procesní. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2017. 458 stran. ISBN 978-80-7380-677-4.
- GRŮVNA, T. Zákon o obětech trestných činů: komentář. Praha: C.H. Beck, 2014, 520 s. ISBN 978-80-7400-513-8.
- Nejvyšší soud. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek. 6/2014, ročník LXVI.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Petr Kybic, Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce:

13. března 2019

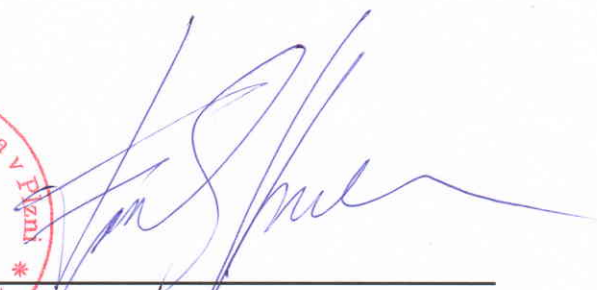
Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2020

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.

děkan

Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D.,

LL.M.

vedoucí katedry

Čestné prohlášení

„Tímto čestně prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Adhezní řízení“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a za použití v práci uvedených zdrojů a literatury.“

V Plzni, duben 2020

.....
Anežka Vašková

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu diplomové práce JUDr. Petru Kybicovi, Ph.D. za jeho čas, vstřícnost, cenné připomínky a odborné rady, které přispěly k vypracování této práce. Dále bych tímto chtěla poděkovat své rodině za soustavnou pomoc a podporu nejen v průběhu studia. V neposlední řadě pak také celému kolektivu advokátní kanceláře Mičica & Pscheidt za přátelský přístup, důvěru, odbornou pomoc a umožnění absolvování advokátní praxe.

Obsah

Seznam použitých zkratek	9
Úvod	10
1. Adhezní řízení.....	14
1.1 Majetková škoda	16
1.2 Nemajetková újma	17
1.3 Bezdůvodné obohacení	18
1.4 Oběť trestného činu.....	19
1.5 Poškozený	20
1.5.1 Kategorie poškozených	22
1.6 Možnosti rozhodnutí soudu o nároku poškozeného.....	23
2. Nemajetková újma	26
2.1 Historický exkurs	28
2.2 Situace po rekodifikaci	29
2.3 Metodika k § 2958 o. z.	30
2.4 Bolestné	31
2.5 Ztížení společenského uplatnění	32
3. Dopravní autonehody s následkem smrti, jejich specifika a nároky pozůstalých ..	34
3.1 Specifika dopravních nehod na pozemních komunikacích s následkem smrti. 34	
3.1.1 Pachatel, subjektivní stránka trestného činu, kauzální nexus	35
3.1.2 Činnost Policie České republiky v případě tragické silniční dopravní nehody	37
3.1.3 Prohlídka a pitva zemřelého při dopravní autonehodě.....	41
3.1.4 Nejčastěji spáchané trestné činy ve spojitosti s tragickými silničními dopravními nehodami	42
3.1.4.1 Usmrcení z nedbalosti dle ust. § 143 TZ.....	42
3.1.4.2 Neposkytnutí pomoci dle ust. § 150 TZ a neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku dle ust. § 151 TZ	43
3.1.4.3 Opilství dle ust. § 360 TZ.....	44
3.2 Nároky pozůstalých v adhezním řízení.....	45
3.2.1 Náhrada při usmrcení	46
3.2.1.1 Předchozí právní úprava.....	46
3.2.1.2 Aktuální právní úprava.....	48
3.2.1.3 Nastavení výše náhrady při usmrcení.....	49

3.2.1.4 Kritéria pro určení výše náhrady	51
3.2.1.5 Právní předpisy lex specialis	52
3.2.2 Náklady pohřbu	53
3.2.3 Náhrada nákladů na výživu pozůstalým	54
3.2.4 Škoda na věci	55
3.3 Kazuistika	56
4. Srovnání vybraných soudních rozhodnutí	61
5. Návrhy de lege ferenda	64
Závěr	66
Summary	69
Seznam zdrojů	70
Přílohy	76

Seznam použitých zkratek

metodika	Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví dle § 2958 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
obč. zák.	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
o. s. ř.	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
o. z.	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
PČR	Policie České republiky
TrŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
újma	souhrnné označení pro škodu a nemajetkovou újmu
ZOTČ	Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů)
ZPPP	Závazný pokyn policejního prezidenta č. 160/2009

Úvod

Ve své diplomové práci bych se chtěla zabývat problematikou adhezního řízení a úžeji se zaměřit především na nároky pozůstalých po obětech silničních dopravních nehod. Konkrétně tedy na právo pozůstalých požadovat po škůdci, resp. po pojistiteli, náhradu za usmrcení osoby blízké dle ust. § 2959 o. z.

Vedlo mě k tomu hned několik důvodů, z nichž uvedu pouze ty nejpodstatnější.

V rámci své praxe v advokátní kanceláři jsem se setkala s celou řadou poškozených, kterým zákonná úprava přiznávala právo výše zmiňovaný nárok v rámci trestního řízení uplatnit, avšak poškození v této problematice doslova tápali a obraceli se na advokátní kancelář s četnými žádostmi o právní pomoc. Většinou těchto poškozených byla majetková škoda, případně nemajetková újma způsobena v důsledku nezaviněné silniční dopravní nehody, méně často se pak jednalo např. o případy, kdy byla obchodní společnost poškozena v důsledku protiprávního jednání jejího zaměstnance. S uplatněním nároků pozůstalých, jakožto druhotných obětí, na náhradu materiální a imateriální újmy v důsledku tragické dopravní nehody jsem se úplně poprvé setkala v rámci přiděleného případu v advokátní kanceláři před více než jedním rokem. S odstupem času mohu říci, že právě tento případ a obecně zkušenost s touto problematikou mě přiměly a následně utvrdily ve výběru tématu této diplomové práce. Mám za to, že s ohledem na počet úmrtí osob v důsledku dopravních nehod by toto téma nemělo být ani odbornou a ani laickou veřejností opomíjeno.

Dalším důležitým důvodem je skutečnost, že jsme všichni bez rozdílu dennodenně vystavováni celé řadě rizik, která mnohdy bývají z naší strany podceňována. Jednotlivé denní činnosti vyvíjíme zcela automaticky bez sebemenší obezřetnosti. Možná právě proto, že tato rizika všedního dne účelově přehlízíme, dochází k velkému množství událostí, které náš život dokáží více či méně negativně ovlivnit. S ohledem na četnost silničních dopravních nehod si dovoluji tvrdit, že jednou z těchto výše zmiňovaných činností je právě i řízení, případně obsluha, dopravního prostředku. Dopravní nehody, ať už silniční, železniční, říční, letecké a jiné další s sebou v tom lepším případě přinášejí pouze

majetkovou škodu, v tom horším případě bohužel beznaděj, lehká i těžká zranění, psychickou a fyzickou bolest a mnohdy i smrt a zcela zničené lidské životy.

Posledním důvodem, který považuji za nezbytné uvést je fakt, že na odškodnění nemajetkové újmy je po rekodifikaci občanského práva nahlíženo poněkud odlišným způsobem, než tomu bylo za platnosti obč. zák. Toto nové pojetí do českého práva zprvopočátku zavedlo určitou míru právní nejistoty, a to nejenom pro poškozené, ale také pro škůdce, pojistitele, advokáty a v neposlední řadě také pro české soudy.

Za důležité považuji v první kapitole vymezit pojem adhezního řízení, jeho specifika v porovnání s trestním řízením a dále samozřejmě definovat pojmy, které jsou s adhezním řízením spjaty. Za cíl si v rámci této kapitoly kladu obecně specifikovat adhezní řízení, vysvětlit rozdíl mezi obětí trestného činu a poškozeným, a v neposlední řadě bych se ráda zaměřila na uplatnění nároku poškozeného na náhradu majetkové škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení v rámci trestního řízení, včetně uvedení možností, jakými příslušný soud může o takovémto nároku rozhodnout.

Dále bych v následující kapitole plynule navázala na specifikaci imateriální újmy na zdraví, komparaci jejího pojetí v předešlé a aktuální právní úpravě, včetně konkrétních nároků, které mohou být poškozeným nejen v rámci trestního řízení uplatněny.

Třetí kapitolu této diplomové práce považuji v rámci celku za stěžejní, neboť právě jí bych se chtěla zabývat co možná nejkomplexněji. Podrobněji se zaměřím na problematiku silničních dopravních nehod, při nichž došlo k usmrcení osoby blízké a na následné uplatňování nároku pozůstalých na náhradu při usmrcení. V této části práce bych se ráda podrobněji zabývala komparací předešlé a aktuální právní úpravy, stanovením základní částky pro její výpočet, kritérii majícími vliv na výši tohoto nároku a též bych ráda celou tuto kapitolu provázala a uzavřela kazuistikou z praxe v advokátní kanceláři.

S ohledem na různorodost právních úprav jednotlivých států k problematice náhrady při usmrcení a četnost soudních rozhodnutí mám za to, že je třeba některá vybraná soudní rozhodnutí porovnat a tomuto tématu se věnuji ve čtvrté kapitole. Hlavním cílem bude nastínit možnosti výše náhrad při usmrcení, jež jsou v některých státech přiznávány. Neméně důležité je zaměřit se na

odůvodnění soudních rozhodnutí v této problematice vydaných a samozřejmě i na samotný lidský faktor, jenž v případě určování konečné výše odškodnění po nastalé rekonstrukci občanského práva hraje velmi významnou, mnohdy až stěžejní roli.

V závěrečné části diplomové práce si kladu za cíl zhodnotit aktuální právní úpravu imateriální újmy, především pak právní úpravu náhrady při usmrcení, a pokusím se formulovat své představy o tom, jak by takováto úprava v Českém právním řádu mohla vypadat do budoucna.

S ohledem na šíři zvoleného tématu a nemožnost jej v rámci povoleného rozsahu diplomové práce zpracovat dle svých představ podrobně a komplexně jako celek, jsem se po domluvě a odsouhlasení vedoucím diplomové práce JUDr. Petrem Kybicem, Ph.D. rozhodla zaměřit zejména na problematiku tragických dopravních nehod a nároky, jež pozůstali v důsledku této nešťastné události mohou uplatňovat. Ostatní kapitoly této práce budou zpracovány obecněji tak, aby dotvořily kontext problematiky podrobněji rozpracované v kapitole třetí. Vzhledem k tomu, že tato práce je zpracovávána v rámci projektu SGS (vybrané instituty nové úpravy soukromého a trestního práva v aplikační praxi III) pořádaného společně s Katedrou občanského práva, je v této diplomové práci věnována velká část propojení trestního a civilního práva.

Empirická část vzhledem ke zvolenému tématu nebude po konzultaci s vedoucím práce rozpracována v samostatné kapitole, ale informace získané z jednotlivých rozhovorů s příslušníky dopravní policie ČR, soudcem Nejvyššího soudu, advokátem či pozůstalými budou jako pohled z praxe na danou problematiku zapracovány do textu jednotlivých kapitol. V úplném závěru bych ráda shrnula získané poznatky týkající se znalostí žáků základní školy v souvislosti s dopravními nehodami a prevencí, jež je vyučována v rámci vyčleněných hodin dopravní výchovy.

Informace podstatné pro zpracování zvoleného tématu diplomové práce budu čerpat primárně z knižních publikací, právních předpisů a vydaných soudních rozhodnutí. Možnost hlouběji porozumět dané problematice mi poskytnou odborné články zveřejňované v uznávaných odborných periodikách. Velmi významným a ceněným zdrojem informací pro mne jsou i poznatky a materiály získané na semináři JUDr. Petra Vojtka, předsedy senátu Nejvyššího

soudu, který tento vedl na téma náhrady škody a nemajetkové újmy z provozu dopravních prostředků a kterého jsem měla možnost osobně se zúčastnit. Cenné připomínky a zkušenosti z praxe mi poskytli i dotazovaní příslušníci PČR. Do jednotlivých kapitol této práce bych ráda zapracovala i praktické znalosti a zkušenosti, jež jsem získala v průběhu svého působení v advokátní kanceláři.

1. Adhezní řízení

Název adhezního řízení vychází z latinského slova *adhaere*, jehož význam lze volně interpretovat jako *lnout*. Náhradu materiální i imateriální újmy, která byla poškozenému způsobena trestnou činností pachatele, lze v současnosti poškozeným uplatnit a následně takovouto újmu poškozenému přiznat také v rámci trestního řízení.¹ Nesmíme samozřejmě opomenout, že v trestním řízení může poškozený požadovat i vydání bezdůvodného obohacení, jež bylo trestným činem neoprávněně získáno. Za adhezní řízení je označována ta část trestního řízení, ve které je příslušným soudem rozhodováno o včasné a řádně uplatněném nároku poškozeného, případně poškozených. Jak již bylo výše zmíněno v tomto řízení má poškozený možnost docílit toho, aby současně s odsuzujícím rozsudkem byla obžalovanému uložena povinnost nahradit poškozenému škodu, nemajetkovou újmu nebo vydat bezdůvodné obohacení. Nutno uvést, že se nejedná o samostatnou či jakkoliv ohraničenou část trestního řízení, ba naopak s trestním řízením splývá, zejména pak ve fázi dokazování.² Tento typ řízení není možno libovolně iniciovat. Lze to pouze v případech, ve kterých tak výslovně stanoví zákon.

U laické veřejnosti navozuje pojem poškozený mylný dojem, že se jedná pouze a jen o fyzickou osobu, avšak status poškozeného je při splnění zákonem stanovených podmínek přiznán nejenom fyzické osobě, ale také právnické osobě a v určitých případech i státu.

I přes výše uvedené však můžeme říci, že v určitých aspektech adhezního řízení lze do jisté míry spatřovat určité odlišnosti.³

Pro trestní řízení typickou a charakteristickou zásadou, na základě které se od trestního ostatní druhy řízení odlišují, je zásada oficiality vyjádřená v ust. § 2 odst. 4 TrŘ. Dle této zásady orgány činné v trestním řízení postupují z úřední povinnosti, pokud zákon nestanoví něco jiného. Rovnost jedinců před zákonem je garantována mimo jiné také touto zásadou, kdy prioritní je ochrana všech členů lidské společnosti proti komukoliv a stát přebírá odpovědnost za potrestání

¹ ŽDÁREK, R., TĚŠINOVÁ, J., ŠKÁROVÁ, M., WALTR, R., PÚRY, F. a kol. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 71.

² Tamtéž, s. 70.

³ RŮŽIČKA, M. In: RŮŽIČKA, M.; PÚRY, F.; ZEŽULOVÁ, J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 459.

pachatele.⁴ Oproti trestnímu řízení není adhezní vedeno ex officio, ale je závislé na návrhu poškozeného, jemuž zákon přiznává právo uplatňovat po obviněném nárok na náhradu škody způsobené v důsledku spáchání trestného činu. V případě, že je poškozený plnoletý a svéprávný, může takovýto návrh na náhradu škody podat sám, případně prostřednictvím svého zmocněnce. U nezletilých či osob omezených na svéprávnosti je tento nárok zpravidla uplatňován jejich zákonným zástupcem nebo opatrovníkem.

Pro adhezní řízení je také typická vázanost soudu podaným návrhem poškozeného. Soud má povinnost se tímto návrhem zabývat, nemůže jej vynechat.⁵ Aby mohl být nárok poškozeného v adhezním řízení přiznán, musí obsahovat náležitosti a další podmínky, které podrobněji ve svém ustanovení upravuje trestní řád.⁶ Poškozený, jakožto subjekt a v řízení před soudem dle aktuální právní úpravy procesní strana, disponuje celou řadou práv, kterým se podrobněji budu věnovat v následujících úsecích této diplomové práce. Co však považuji za důležité zmínit již na počátku je fakt, že poškozenému je dáno do rukou oprávnění disponovat s předmětem adhezního řízení (uplatňuje se zde zásada dispoziční), tedy s jím uplatněným nárokem, což nezahrnuje pouze již uplatněný nárok rozšířit či jinak pozměnit, ale také možnost vzít již podaný návrh zpět. Z procesního hlediska se pak na takovýto návrh hledí, jakoby poškozeným v rámci trestního řízení nikdy nebyl uplatněn.⁷ Oproti výše uvedenému soud není oprávněn nárok poškozeného zamítnout, a to ani v případě, kdy by takto uplatněný nárok byl nedůvodný.⁸

V adhezním řízení příslušný soud nerozhoduje o uplatněném nároku poškozeného podle hmotněprávních trestních předpisů, nýbrž podle hmotněprávních předpisů z jiných právních odvětví, nejčastěji podle občanského zákoníku, avšak postupem dle trestního řádu, tedy v podobě trestního řízení.⁹ Aplikace jiných procesněprávních předpisů (např. občanského soudního řádu),

⁴ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní: podle novelizované právní úpravy účinné od 1. 9. 2011*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 139.

⁵ ŽDÁREK, R., TĚŠINOVÁ, J., ŠKÁROVÁ, M., WALTR, R., PÚRY, F. a kol. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 72.

⁶ ust. § 43 TrŘ

⁷ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. *Trestní právo procesní*. 4., přepracované vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 772.

⁸ ŽDÁREK, R., TĚŠINOVÁ, J., ŠKÁROVÁ, M., WALTR, R., PÚRY, F. a kol. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 72.

⁹ Tamtéž, s. 72.

jejich institutů, anebo užití analogie, je v rámci adhezního řízení zásadně nepřípustné.¹⁰

Hlavním účelem adhezního řízení je zajistit rychlost rozhodnutí o odčinění újmy způsobené poškozenému obviněným. Za předpokladu, že by poškozený nárok na náhradu způsobené újmy (materiální i imateriální), případně vydání bezdůvodného obohacení uplatňoval pouze v rámci občanskoprávního řízení, musel by příslušný soud se svým rozhodováním v civilním řízení vyčkat až do doby, než bude trestní věc pravomocně skončena. Nadto by po poškozeném byly požadovány zvýšené výdaje (např. soudní poplatek) a v rámci civilního procesu by byl zatížen důkazným břemenem.¹¹

V minulosti, konkrétně do 30. 6. 2011, bylo možné v rámci trestního řízení rozhodovat jen o nároku poškozeného týkající se majetkové škody. Do této kategorie spadaly i nároky vztahující se k újmě na zdraví, včetně ztížení společenského uplatnění jedince nebo bolestného.¹² K významné změně došlo novelou trestního řádu, kterou představoval zákon č. 181/2011 Sb.¹³, jehož účinnost byla stanovena od 1. 7. 2011. Kromě již zmíněných nároků týkajících se majetkové škody, mohly být nově v rámci trestního řízení uplatňovány poškozeným i další nároky na náhradu imateriální újmy způsobené trestným činem a nároky na vydání bezdůvodného obohacení, které obžalovaný na úkor poškozeného získal.¹⁴

1.1 Majetková škoda

Vymezení pojmu „škoda“ v trestněprávních předpisech pro účely trestní odpovědnosti nenalezneme. Z výše popsaného důvodu je na tento pojem v rámci trestního řízení, resp. adhezního řízení, nahlíženo srovnatelně jako v jiných právních odvětvích. Občanský zákoník v jednom ze svých ustanoveních specifikuje pojem škoda jako újmu na jmění, která představuje hodnotu vyjádřenou v penězích, o kterou se majetková sféra poškozeného vlivem trestného

¹⁰ Tamtéž, s. 71.

¹¹ ŽDÁREK, R., TĚŠINOVÁ, J., ŠKÁROVÁ, M., WALTR, R., PÚRY, F. a kol. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 71.

¹² Tamtéž, s. 70.

¹³ Zákon, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

¹⁴ Tamtéž, s. 70.

činu spáchaného obviněným zúžila. Majetkovou škodou se rozumí nejenom reálně vzniklá škoda, ale také ušlý zisk poškozeného.¹⁵

V rámci adhezního řízení může poškozený navrhnout, aby obviněnému byla uložena povinnost nahradit způsobenou škodu, avšak pouze a jen v penězích.¹⁶ Nepřipadá tedy v úvahu, aby v rámci adhezního řízení byla obviněnému uložena povinnost nahradit škodu např. uvedením do předešlého stavu.¹⁷ K úplné náhradě způsobené škody je v adhezním řízení nezbytné prokázat její výši. U složitějších a finančně rozsáhlejších případů se tak zpravidla děje doložením znaleckého posudku, u jednodušších případů postačí zpravidla doložit např. daňové doklady. Z hlediska názvosloví považují za nezbytné zmínit, že aktuální právní úprava (o. z.) od sebe výslovně rozlišuje pojmy „škoda“ a „újma“. V širším pojetí je jak obsahově, tak i věcně chápána újma, která je dle právní úpravy následně diferencována na újmu imateriální a újmu materiální neboli újmu na jmění. I přes výše uvedené však bývají laickou veřejností tyto dva pojmy mylně považovány za synonyma.

1.2 Nemajetková újma

Jak je již z názvu této podkapitoly patrné, jedná se o újmu, která se projevuje v jiné než majetkové sféře poškozeného. Z povahy věci však není vyloučeno, aby nepřímo ovlivnila i sféru majetkovou. S ohledem na to, do jakých práv poškozeného bylo protiprávním jednáním jiné osoby zasaženo, rozlišujeme nemajetkovou újmu „*osobnostní, soutěžní, uměleckou*“¹⁸ atd., přičemž souběh vícero nemajetkových újem není vyloučen. Podrobněji se budu nemajetkovou újmu, jejím pojetím v předešlé a aktuální právní úpravě, jakožto i konkrétními nároky, které lze v rámci nemajetkové újmy na zdraví požadovat, zabývat v následujících kapitolách této diplomové práce.

¹⁵ ŠÁMAL, P. Trestní řád I., II., III. edice velké komentáře, 7. vydání. *Beck-online* [online]. Praha: C. H. Beck, 2013 [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3a&rowIndex=0>

¹⁶ ust. § 43 odst. 3 TrŘ

¹⁷ ŠÁMAL, P. Trestní řád I., II., III. edice velké komentáře, 7. vydání. *Beck-online* [online]. Praha: C. H. Beck, 2013 [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3a&rowIndex=0>

¹⁸ Tamtéž.

1.3 Bezdůvodné obohacení

Historie institutu bezdůvodného obohacení sahá až do dob římského práva, ve kterém obdobně jako ve světle předešlé a i nynější právní úpravy existoval zákaz se bezdůvodně obohatit na úkor jiné osoby.

V předešlé právní úpravě byl tento institut upraven v ust. § 451 obč. zák., na které v aktuální právní úpravě s lehkými odlišnostmi, avšak zachovanou podstatou, navázalo ust. § 2991 o. z. V odst. 1 tohoto ustanovení je výslovně stanovena povinnost osoby, která se bez spravedlivého důvodu na úkor jiného obohatila, tento majetkový prospěch vydat.¹⁹ I v tomto případě, jakožto i v mnohých dalších ustanoveních o. z., se setkáváme s právním pojmem, jež jednoznačně nelze definovat. Pojem „*spravedlivý důvod*“, jenž byl v souvislosti s bezdůvodným obohacením včleněn do znění příslušného ustanovení o. z., by měl být dle důvodové zprávy²⁰ vykládán nejenom s ohledem na existenci právního důvodu, ale do jeho výkladu by měly být promítnuty mimo jiné i zásady slušnosti a zvyklosti běžného života. Dle mého názoru jsou zejména poslední dvě zmíněná kritéria vnímána každým jedincem subjektivně, což v rámci výkladové praxe může nejenom při rozhodování sporů týkajících se vydání bezdůvodného obohacení působit značné komplikace. Důvodová zpráva k o. z. však uvádí, že i v právních úpravách jiných zemí v souvislosti s institutem bezdůvodného obohacení lze hovořit např. o neospravedlněném způsobu (Švýcarsko) nebo neospravedlněném obohacení (Nizozemsko). U odborné veřejnosti se ale můžeme setkat i s názorem, že užití výše specifikovaného pojmu v příslušném ustanovení o. z. vede ke značné právní nejistotě, neboť „*ne každý právní důvod je v konkrétním případě důvodem spravedlivým, a naopak i důvod, který není v souladu s právem, může být v daném případě spravedlivý*“.²¹

¹⁹ ust. § 2991 odst. 1 o. z.

²⁰ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku (konsolidovaná verze). *Ministerstvo spravedlnosti*. [online]. 2012. [cit. 2019-1-29]. Dostupný z [www: http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf](http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf).

²¹ PETROV, J. Bezdůvodné obohacení v NOZ: reakce na příspěvek prof. Tichého. *Bulletin advokacie*. Praha: Rego, 2011, č. 5, 27 s.

1.4 Oběť trestného činu

V právních úpravách cizích zemí pojmy oběť trestného činu a poškozený velmi často splývají a nelze mezi nimi spatřovat výrazný významový rozdíl.²² V České republice tomu tak ale není, a proto je třeba tyto pojmy od sebe pro přesnou interpretaci odlišovat. I když je na první pohled zřejmé, že tyto dva pojmy spolu do jisté míry souvisejí (navazují na sebe), výraz poškozený používá terminologie trestního práva procesního, kdežto pojem oběť trestného činu byl do českého právního řádu zaveden až zákonem č. 207/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně některých zákonů.²³

Dle zákonné úpravy se za oběť trestného činu považuje pouze „fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil“.²⁴ Z výše uvedené definice tedy plyne, že obětí trestného činu se nemůže stát právnická osoba, a to zejména z toho důvodu, že jakožto uměle vytvořený subjekt není schopna pociťovat způsobené utrpení. Toto výše uvedené tvrzení pramení z viktimologie, neboli z nauky o obětech trestných činů, jež se vyčlenila z kriminologie. V jejím pojetí je trestný čin z hlediska oběti pouze prvopočátkem procesu viktimizace, kdy k dalšímu způsobování újmy jedinci může docházet v důsledku reakcí okolí poté, co byl na oběti trestný čin spáchán.²⁵ Nic ale nevylučuje možnost, aby obětí trestného činu byla fyzická osoba samostatně výdělečně činná, již byla újma způsobena trestným činem v souvislosti s výkonem její výdělečné činnosti.²⁶ Dle navazujícího odstavce příslušného ustanovení jsou za oběti považováni i pozůstalí, a to v případě, kdy je spáchaným trestným činem způsobeno úmrtí blízké osoby, a pozůstalí v důsledku nastalé události pociťují újmu.²⁷ V těchto případech jsou pozůstalí označováni jako druhotné neboli sekundární oběti. Zákonou definici pozůstalého bychom však hledali marně, ale pro účely ZOTČ je v ust. § 2 odst. 3 taxativně vyjmenován

²² FENYK, J. In: CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2006, s. 196.

²³ RŮŽIČKA, M. In: RŮŽIČKA, M.; PŮRY, F.; ZEZULOVÁ, J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 597.

²⁴ ust. § 2 odst. 2 ZOTČ

²⁵ DURDÍK, T. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 6-7.

²⁶ GŘIVNA, T., ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Zákon o obětech trestných činů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 21-34.

²⁷ ust. § 2 odst. 3 ZOTČ

okruh takovýchto osob, kdy tento byl novelou²⁸ účinnou od 1. 4. 2017 rozšířen o osoby, kterým zemřelý ke dni svého úmrtí poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu, a to bez ohledu na to, zda ji skutečně poskytoval či nikoli.²⁹

Každá osoba bez jakýchkoliv rozdílů se může stát obětí trestného činu. Existuje však určitá skupina osob, které zákon zařazuje k tzv. zvlášť zranitelným obětem. U těchto obětí je vysoký předpoklad, že budou vystaveny nepříznivým vlivům (např. stres z výslechu, obava z kontaktu s pachatelem, zastrasování, atd.) prohlubující jejich trauma.³⁰ Do této kategorie jsou řazeny osoby mladší 18 let (děti a mladiství), hendikepované osoby a osoby vyššího věku, dále oběti trestného činu obchodování s lidmi a oběti dalších trestných činů, které ZOTČ v ust. § 2 odst. 4 výslovně uvádí. Všem výše uvedeným osobám jsou zákonem s ohledem na jejich křehkou a citlivou povahu přiznána speciální práva, z nichž bych vyzdvihla především právo na bezplatnou odbornou pomoc a právo na bezplatnou právní pomoc zmocněnce, která bývají oběti trestných činů hojně využívány. Veškeré potřebné informace pro oběti trestných činů obsahuje dokument Základní informace pro oběť trestného činu podle ZOTČ – viz příloha č. 2 této práce.

1.5 Poškozený

Obecná definice poškozeného je obsažena v ust. § 43 odst. 1 TrŘ, kdy zákon stanovuje, že poškozeným je: „*Ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil*“.³¹ Obecně lze říci, že jedním z hlavních rozdílů mezi pojmy oběť trestného činu a poškozený, je v okruhu osob, kterým takovýto status zákon přiznává.³² Opětovně poukazuji na skutečnost, že oběti trestného činu může být pouze konkrétní fyzická osoba. Poškozeným je vždy osoba rozdílná od obviněného - může jím být fyzická osoba, právnická osoba

²⁸ zákon č. 56/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění zákona č. 77/2015 Sb., a další související zákony

²⁹ DURDÍK, T. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 11.

³⁰ Tamtéž, str. 14

³¹ ust. § 43 odst. 1 TrŘ

³² RŮŽIČKA, M. In: RŮŽIČKA, M.; PŮRY, F.; ZEZULOVÁ, J. *Poškozený a adhezni řízení v České republice*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 598.

a rovněž stát.³³ Státu bývá škoda nejčastěji způsobena spácháním hospodářských trestných činů blíže specifikovaných v hlavě VI. TZ, konkrétně dle dílu 2., tedy trestných činů daňových, poplatkových nebo devízových.³⁴ Jak jsem se již v předchozí fázi této práce zmiňovala, současná právní úprava nahlíží na poškozeného jako na procesní stranu trestního řízení, které přiznává poměrně široký okruh oprávnění a umožňuje ji, aby iniciativně v rámci řízení vystupovala, a to bez ohledu na to, zda poškozený svůj nárok v trestním řízení uplatnil či nikoli.³⁵ Dlužno dodat, že práva, která trestní zákoník přiznává poškozenému, přecházejí i na jeho právního nástupce.³⁶ Jedná se o procesní stranu, která je absolutně nezávislá na jiných stranách řízení (obviněném, státním zástupci, osobě zúčastněné, atd.). Do jisté míry však můžeme pozorovat, že zájmy poškozeného a státního zástupce, jakožto představitele veřejné žaloby, se v určitých fázích shodují, v konkrétní věci se ale mohou i diferencovat.³⁷

Poškozený bývá obvykle přiřazován k orgánům stojícím na straně obžaloby a nutno podotknout, že se na něj nevztahuje povinnost nestranného jednání. Může tedy činit vše, co bude podporovat jeho návrh a zároveň usvědčovat obviněného. Výše uvedené však neznamená, že by poškozený mohl před orgánem činným v trestním řízení např. křivě vypovídat či lhát.³⁸ I když shora specifikovaná situace převládá, není vyloučeno, aby poškozený stál i na straně obhajoby. Zpravidla se bude jednat o situace, kdy byla škoda (nemajetková újma, bezdůvodné obohacení) způsobena osobou blízkou při spáchání nedbalostního trestného činu.³⁹ Je zcela vyloučeno, aby na základě stanoviska poškozeného byla podaná obžaloba (případně návrh na potrestání) vzata zpět a tím docíleno toho, že trestní stíhání bude zastaveno. Klíčovým oprávněním, které poškozenému svěřuje ust. § 163 TrŘ, je možnost dosáhnout nepřípustnosti trestního stíhání, a to za předpokladu, že je existence trestního stíhání závislá na

³³ ŽDÁREK, R., TĚŠINOVÁ, J., ŠKÁROVÁ, M., WALTR, R., PÚRY, F. a kol. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 73.

³⁴ KOSTELANSKÝ, L., PATOČKA, R. Správce daně jako poškozený v trestním řízení. *Právní rozhledy* [online]. 2019 (4), str. 135 [cit. 2020-03-01]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrhfxa4s7grpxgzrgm2q&groupIndex=0&rowIndex=0>

³⁵ RŮŽIČKA, M. In: RŮŽIČKA, M., PÚRY, F., ZEŽULOVÁ, J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 235.

³⁶ ust. § 45 odst. 3 TrŘ

³⁷ RŮŽIČKA, M. In: RŮŽIČKA, M., PÚRY, F., ZEŽULOVÁ, J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 235.

³⁸ Tamtéž, str. 236.

³⁹ Tamtéž, str. 236.

souhlasu poškozeného, a tento dán vůbec nebyl, nebo byl vzat zpět.⁴⁰ Stejně tak jako státnímu zástupci, tak ani poškozenému, zákon nepřiznává právo již podanou obžalobu rozšiřovat o nový skutek.⁴¹

1.5.1 Kategorie poškozených

Trestní řád rozlišuje celkem dvě skupiny poškozených. Do první skupiny můžeme zařadit poškozené, kteří mají nárok na náhradu škody (imateriální újmy, vydání bezdůvodného obohacení) a zároveň jsou dle ust. § 43 odst. 3 subjekty adhezního řízení. Do druhé skupiny jsou řazeni poškození, kterým výše uvedené právo zákon nepřiznává.

Do kategorie poškozených, kteří disponují pouze některými procesními právy podle ust. § 43 odst. 1 TrŘ, můžeme zařadit příkladně osoby, které již od prvopočátku nárok na náhradu škody či jiné způsobené újmy neměly (např. obviněný vzniklou újmu poškozeného svým jednáním nezapříčinil), nebo oprávnění tento nárok uplatnit měly, ale tento již zanikl (např. obviněný nahradil způsobenou škodu ještě před tím, než bylo trestní stíhání zahájeno, případně v jeho průběhu).⁴² Fyzická nebo právnická osoba, které byla způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma a které zároveň byla tato vyplacena pojistitelem na základě pojistného plnění z pojistné smlouvy, neztrácí postavení poškozeného.⁴³ Této kategorii poškozených jsou přiznána procesní práva spočívající především v možnosti poškozeného nahlížet do spisového materiálu, činit návrhy na doplnění dokazování, být účasten sjednávání dohody o vině a trestu, včetně účasti na hlavním líčení, před skončením trestního řízení se k celé projednávané věci vyjádřit, atd.

Dle mého názoru zajímavější skupinou poškozených pro účely této diplomové práce jsou ti, kteří mají dle ust. § 43 odst. 3 TrŘ nárok na náhradu jim způsobené újmy či vydání bezdůvodného obohacení. Jak již bylo výše zdůrazněno, ne každý poškozený tímto právem disponuje. Poškozený, který

⁴⁰ ust. § 11 odst. 1 písm. l) TrŘ

⁴¹ RŮŽIČKA, M. In: RŮŽIČKA, M., PŮRY, F., ZEZULOVÁ, J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 236.

⁴² ŽDÁREK, R., TĚŠINOVÁ, J., ŠKÁROVÁ, M., WALTR, R., PŮRY, F. a kol. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 73.

⁴³ ŠÁMAL, P. *Trestní řád I., II., III. edice velké komentáře*, 7. vydání. Beck-online [online]. Praha: C. H. Beck, 2013 [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3a&rowIndex=0>

přísluší do této kategorie, je zároveň subjektem adhezního řízení.⁴⁴ Kromě práv uvedených v předchozím odstavci je tento poškozený oprávněn také navrhnout soudu, aby obžalovanému v odsuzujícím rozsudku uložil povinnost nahradit v penězích způsobenou škodu nebo nemajetkovou újmu, případně aby vydal bezdůvodné obohacení, které obžalovaný na úkor poškozeného získal.

Tento návrh ze strany poškozeného musí být řádný, tzn., musí z něj být patrné, na základě jakého důvodu jej poškozený činí a v jaké výši nárok na náhradu škody či nemajetkové újmy uplatňuje nebo z jakého důvodu a v jaké výši požaduje vydání bezdůvodného obohacení. Neméně důležitá je i včasnost podaného návrhu, kdy tento návrh může poškozený učinit před zahájením dokazování v hlavním líčení a v případě, že má být sjednána dohoda o vině a trestu je třeba tento návrh učinit nejpozději při prvním jednání o této dohodě.⁴⁵ K dalším speciálním právům, které této skupině poškozených trestní zákoník přiznává, řadíme např. zajištění nároku poškozeného, právo podat odvolání proti rozhodnutí soudu první instance, ale pouze co do výroku o náhradě škody (nemajetkové újmy, vydání bezdůvodného obohacení), a to ať pro jeho nesprávnost nebo proto, že chybí úplně. Dále také právo požadovat náhradu účelně vynaložených nákladů na uplatnění svého zákonného práva.⁴⁶

1.6 Možnosti rozhodnutí soudu o nároku poškozeného

Platná právní úprava, zejména pak trestní řád, umožňuje poškozenému domoci se náhrady jemu způsobené újmy ještě předtím, než bude trestním soudem vyneseno rozhodnutí, respektive vydán trestní příkaz.⁴⁷ Instituty, které takovouto možnost poškozenému poskytují, jsou souhrnně označovány jako odklony v trestním řízení. Taxativní výčet těchto odklonů od standartního trestního řízení je uveden v trestním řádu. K tomu, aby mohl být tento alternativní způsob projednání trestní věci aplikován, je nezbytné, aby obviněný nahradil poškozenému újmu, kterou svým protiprávním jednáním způsobil. Pro

⁴⁴ RŮŽIČKA, M. In: RŮŽIČKA, M., PŮRY, F., ZEZULOVÁ, J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 242.

⁴⁵ ust. § 43 odst. 3 TrŘ

⁴⁶ ŽDÁREK, R., TĚŠINOVÁ, J., ŠKÁROVÁ, M., WALTR, R., PŮRY, F. a kol. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 73.

⁴⁷ JELÍNEK, J. In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání podle novelizované právní úpravy účinné od 1. 9. 2011. Praha: Leges, 2018, s. 267.

poškozeného je reparace získaná pomocí odklonu trestního řízení výhodnější, a to zejména s ohledem na rychlost projednání trestní věci.⁴⁸

V případech, ve kterých dospěje rozhodování o nároku poškozeného až do fáze vyhlášení rozsudku, případně vydání trestního příkazu, rozlišujeme dvě základní situace:

- soud obžalovaného zproští obžaloby,
- soud obžalovaného uzná vinným ze spáchaného skutku.

Pokud soud obžalovaného zproští obžaloby, dle ust. § 229 odst. 3 TrŘ odkáže poškozeného s jeho nárokem na náhradu škody, nemajetkové újmy v penězích či vydání bezdůvodného obohacení vždy na občanskoprávní řízení, případně na řízení před jiným příslušným orgánem.

V opačném případě, tedy kdy je obžalovaný uznán vinným může soud o řádně a včas uplatněném nároku poškozeného rozhodnout některým z níže popsanych způsobů.

První a pro poškozeného nejvýhodnější možností je, že v rámci trestního řízení byla poškozeným dostatečně prokázána oprávněnost a výše požadovaného nároku. Soud na tomto základě poškozenému jím požadovaný nárok v plném rozsahu přiznává a nebrání-li tomu zákonná překážka, v samostatném výroku odsuzujícího rozsudku uloží obžalovanému povinnost nahradit poškozenému škodu, nemajetkovou újmu či vydat bezdůvodné obohacení.⁴⁹ Výrok soudu o náhradě škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení musí být dostatečně určitý, tzn., že v něm musí být označen oprávněný z této náhrady a dále jasně vymezen nárok, který byl této osobě soudem přiznán.⁵⁰ Soud je návrhem poškozeného striktně vázán, a proto nemůže být poškozenému přiznáno více, než kolik poškozený původně požadoval.⁵¹

Druhá možnost vychází ze situace, kdy je k prokázání oprávněnosti a výše nároku poškozeného zapotřebí provést další dokazování nad rámec toho, které již bylo v trestním řízení provedeno. Takovéto dokazování by však mělo za následek

⁴⁸ Tamtéž, s. 267.

⁴⁹ ust. 228 odst. 1 TrŘ

⁵⁰ ust. 228 odst. 2 TrŘ

⁵¹ JELÍNEK, J. In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání podle novelizované právní úpravy účinné od 1. 9. 2011. Praha: Leges, 2011, s. 268.

prodloužení trestního řízení, což by svou podstatou odporovalo jeho účelu. V takových případech je poškozený soudem odkázán s celým svým nárokem na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným orgánem.⁵²

Poslední možností, která v souvislosti s přiznáním nároku poškozenému může nastat, je dle ust. § 229 odst. 2 TrŘ situace, kdy trestní soud přizná poškozenému z jakékoliv příčiny nárok pouze z části a ve zbytku jej odkáže na příslušné řízení.

Závěrem této podkapitoly je vhodné uvést, že trestní soud není oprávněn nárok poškozeného zamítnout. Soud může tento pouze přiznat, nebo poškozeného odkázat na jiný typ řízení, a to buď s celým nárokem, nebo pouze s jeho částí. Pokud soud může o uplatnění nároku poškozeného sám rozhodnout, neměl by poškozeného zbytečně na jiné řízení odkazovat.⁵³

⁵² ust. 229 odst. 1 TrŘ

⁵³ JELÍNEK, J. In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání podle novelizované právní úpravy účinné od 1. 9. 2011. Praha: Leges, 2011, s. 269.

2. Nemajetková újma

Jak již bylo v první kapitole této práce zmíněno, pojem nemajetková újma je do jisté míry pojmem abstraktním. Za nemajetkovou újmu lze totiž v obecném výkladu práva označit takovou újmu, která pro poškozeného neznamenaá přímou ztrátu na jeho majetku.⁵⁴ Tento typ újmy může být označován též jako „*škoda morální, ideální, imateriální*“.⁵⁵ Tato se projevuje primárně ve vnímání a psychické rovině člověka. Typicky takováto újma vzniká zásahem do osobnostních práv jedince, který jich nabývá narozením a zánik těchto práv je vázán na jeho smrt. Základní katalog lidských práv je obsažen v Listině základních práv a svobod. Demonstrativní výčet osobnostních práv, jež požívají zákonnou ochranu, je též vyjmenován i v ust. § 81 odst. 2 o. z. V souvislosti se zvoleným tématem této diplomové práce bych z těchto práv vyzdvihla především ochranu života, zdraví, cti a důstojnosti jedince. Další způsob, jakým nemajetková újma může být jedinci kromě již výše uvedeného způsobena, je výkonem veřejné moci. Obecně lze konstatovat, že dopady této újmy mohou být pro poškozeného v konečném důsledku velmi vážné a nepřímou mohou ovlivnit i jeho majetkovou sféru.

Zásadní rozdíl při určování výše vzniklé škody a výše odškodnění nemajetkové újmy je následující. U škody (majetkové újmy) je zákonem stanovená povinnost nahradit vzniklou škodu uvedením v předešlý stav a pouze v situacích, kdy toto není možné, nebo si to žádá poškozený, se škůdcem způsobená škoda hradí v penězích.⁵⁶ Dle komentářové literatury však není vyloučena možnost nahradit vzniklou škodu kombinovaně, tedy část vzniklé škody formou naturální restituce a zbytek v penězích, a to zejména v těch případech, kdy samotné uvedení v předešlý stav k náhradě vzniklé škody nepostačuje.⁵⁷ Např. při stanovení výše vzniklé škody na věci se přitom vychází z její obvyklé ceny v době poškození, kdy do konečné výše odškodnění musí být zohledněno také to, co musel poškozený k obnovení nebo nahrazení funkce věci

⁵⁴ NEDBÁLEK, K. Výpočet nemajetkové újmy. *Bulletin advokacie* [online]. 2015 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/vypocet-nemajetkove-ujmy>

⁵⁵ VOJTEK, P., PÚRY, F. *Aktuální otázky náhrady nemajetkové újmy*. Soudní rozhledy. 2017, č. 11-12, s. 346-352.

⁵⁶ ust. § 2951 odst. 1 o. z.

⁵⁷ BEZOUŠKA, P. In: HULMÁK, M. a kol.: *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1679 – 1687.

účelně vynaložit.⁵⁸ U nemajetkové újmy je zcela logicky z povahy věci absolutně vyloučeno, aby byla odčiněna navrácením v předešlý stav. Dle zákonné úpravy má být proto odčiněna přiměřeným zadostiučiněním, a to včetně okolností zvláštního zřetele hodných, jejichž taxativní výčet je uveden v ust. § 2957 o. z. Při určování výše a způsobu, jakým má být přiměřené zadostiučinění poskytnuto, by mělo být zohledněno i samotné jednání škůdce.⁵⁹

Rozsah náhrady způsobené újmy upravuje ust. § 2894 odst. 1 o. z., které stanovuje povinnost nahradit jinému újmu, a to vždy újmu na jmění neboli škodu. Dle následujícího odstavce téhož ustanovení obecně platí, že pro stanovení povinnosti odčinit jinému nemajetkovou újmu musí existovat opora v zákoně. V případech, kdy je škůdce zasaženo do přirozených práv jedince (např. práva na život, zdraví, ...) dle ust. § 2956 o. z. platí, že: „Vznikne-li škůdci povinnost odčinit člověku újmu na jeho přirozeném právu chráněném ustanoveními první části tohoto zákona, nahradí škodu i nemajetkovou újmu, kterou tím způsobil; jako nemajetkovou újmu odčiní i způsobené duševní útrapy.“

K uplatnění nároku na náhradu nemajetkové újmy poškozeným v četných případech dochází při ublížení na zdraví a v případech úmrtí osoby blízké. V případě ublížení na zdraví je nutné rozlišovat tři výchozí oblasti náhrady nemajetkové újmy, kterými jsou dle aktuální právní úpravy duševní útrapy, bolestné a ztížení společenského uplatnění. Za duševní útrapy jsou označovány jedincem intenzivně vnímané vnitřní trýznivé pocity, které ve svém důsledku mohou mít vliv na celkové psychické zdraví člověka a které mají tu moc, jeho život nepříznivě ovlivnit. Takovéto útrapy mohou, ale nemusejí přímo souviset s tělesným zraněním člověka. Za duševní útrapy je též považována i bolest psychická, a to v jejích nejrůznějších podobách, kdy tato bývá velmi často doprovázena i bolestí fyzickou.⁶⁰ Typickým nárokem neodmyslitelně spjatým s odškodněním duševních útrap je však náhrada při usmrcení, jejímž pojetím a právní úpravou se budu podrobněji zabývat ve třetí kapitole této práce.

⁵⁸ ust. 2969 odst. 1 o.z.

⁵⁹ BEZOUŠKA, P. In: HULMÁK, M. a kol.: *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1702.

⁶⁰ TOMEŠOVÁ, J. Odškodnění duševních útrap jako nemajetkové újmy. *Právní prostor* [online]. 10. 11. 2016, 2016 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/odskodneni-dusevnich-utrap-jako-nemajetkove-ujmy>

2.1 Historický exkurs

Jak jsem již v úvodu této kapitoly zmínila, běžně byla, a i nadále je při ublížení na zdraví poskytována satisfakce za způsobenou nemajetkovou újmu, a to zejména za způsobenou bolest a za ztížení společenského uplatnění jedince.⁶¹ K odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění docházelo samozřejmě i za platnosti občanského zákoníku z roku 1964, avšak poněkud odlišným způsobem, než jak je na danou problematiku nahlíženo dle aktuální právní úpravy. Poškození byli odškodňováni paušalizovanými částkami. Určení výše poskytnuté náhrady v jednotlivých případech, jakožto i limitace konečné výše upravoval dle ust. § 444 odst. 2 obč. zák. blíže ve svých přílohách podzákonný právní předpis. Prvním takto vydaným právním předpisem byla vyhláška č. 32/1965 Sb.⁶², která nabyla účinnosti dne 1. 5. 1965 a která v průběhu následujících let byla několikrát novelizována. Již ze samotného znění textu této vyhlášky bylo zřejmé, že se jedná o „sazebník“.⁶³ V příloze A této vyhlášky byly upraveny zásady pro hodnocení, v příloze B pak byly stanoveny sazby pro hodnocení bolestného a odškodnění za ztížení společenského uplatnění, a to odděleně pro úrazy a nemoci z povolání včetně otrav. Celá příloha B byla koncipována tak, že každé položce v této příloze uvedené, byl přiřazen dle její závažnosti určitý počet bodů, nebo alespoň bodové rozmezí. Hodnota jednoho bodu odpovídala částka ve výši 30 Kč, kdy celková poskytnutá částka v rámci satisfakce nesměla překročit částku 120 000 Kč. Částka pro výplatu bolestného byla taktéž limitována a její maximální výše stanovena na 36 000 Kč.⁶⁴ Nelze opomenout také fakt, že i přes takto limitované částky pro odškodnění bylo možné tuto limitaci prolomit, avšak pouze ve výjimečných případech.

S účinností od 1. 1. 2002 nahradila v předchozím odstavci zmiňovaný podzákonný předpis vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění. Stejně tak, jako tomu bylo u předchozího právního předpisu, tak i tato vyhláška byla stylizována do formy „sazebníku“. Odborná literatura uvádí, že: „*Nejvýznamnějším rozdílem bylo*

⁶¹ŽDÁREK, R., TĚŠINOVÁ, J., ŠKÁROVÁ, M., WALTR, R., PÚRY, F. a kol. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 2.

⁶² Vyhláška ministerstev zdravotnictví a spravedlnosti, Státního úřadu sociálního zabezpečení a Ústřední rady odborů o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění

⁶³ Tamtéž, s. 2.

⁶⁴ Tamtéž, s. 3.

zvýšení hodnoty bodu na 120 Kč.“⁶⁵ S přijetím nové právní úpravy občanského práva, která na danou problematiku z prvopočátku nahlížela poněkud odlišným způsobem, byla tato vyhláška ke dni 1. 1. 2014 zrušena.

2. 2 Situace po rekodifikaci

Po rekodifikaci občanského práva na našem území, která byla provedena zákonem č. 89/2012 Sb., o. z., došlo i k rozdílnému pohledu na to, jakým způsobem by náhrada při ublížení na zdraví měla být odškodňována. Důvodová zpráva k o. z. uvádí, že nelze lpět na myšlence, že z důvodu usnadnit soudům jejich rozhodování, by měl sazebník výši odškodnění stanovit a priori zákon či dokonce podzákonný právní předpis, a proto se od tohoto pojetí upouští.⁶⁶ Obdobným způsobem je též nahlíženo na odškodnění náhrady při usmrcení, která bude detailně rozebrána ve třetí kapitole této práce. Dle ust. 2958 o. z. je stanovena povinnost škůdce při ublížení na zdraví odčinit v penězích újmu, kterou poškozenému způsobil, a to v částce: „... vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy.“⁶⁷ Dle téhož ustanovení je škůdce povinen nahradit také ztížení společenského uplatnění, a to tehdy, vznikla-li u poškozeného tzv. překážka lepší budoucnosti. Zároveň je též příslušným ustanovením stanoveno, že pokud nelze výši náhrady podle výše uvedeného určit, stanoví se podle zásad slušnosti. Za více než vhodné považuji poukázat na skutečnost, že aplikace tohoto ustanovení v praxi bez možnosti užít platný „sazebník“ vyvolala značnou právní nejistotu a situace, kdy spory o náhradu při ublížení na zdraví stejně tak jako spory o náhradu při usmrcení takřka nebyly řešitelné mimosoudně. Z důvodu absencí platného „sazebníku“ dokonce reálně hrozilo, že rozhodovací činnost soudů bude v rozporu s legitimním očekáváním.⁶⁸ Toho si byl plně vědom i Nejvyšší soud České republiky, a proto ve spolupráci s dalšími subjekty vytvořil

⁶⁵ ŽDÁREK, R., TĚŠINOVÁ, J., ŠKÁROVÁ, M., WALTR, R., PÚRY, F. a kol. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 3.

⁶⁶ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku (konsolidovaná verze). *Ministerstvo spravedlnosti*. [online]. 2012 [cit. 2019-11-30]. Dostupný z <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

⁶⁷ ust. § 2958 o. z.

⁶⁸ TOMEŠOVÁ, J. Použití Metodiky Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví a znalecké posudky k nemajetkové újmě dle judikatury. *Právní prostor* [online]. 2018, 11. 01. 2018 [cit. 2020-04-01]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/pouziti-metodiky-nejvyssiho-soudu-k-nahrade-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-a-znalecke-posudky-k-nemajetkove-ujme-dle-judikatury>

Metodiku Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví dle § 2958 o. z.⁶⁹

2.3 Metodika k § 2958 o. z.

Za vhodné bych hned na úvod této podkapitoly považovala specifikovat právní povahu Metodiky k § 2958 o. z., která byla dne 12. 3. 2014 publikována Nejvyšším soudem České republiky a který tuto vytvořil ve spolupráci s dalšími odborníky z řad lékařů a právníků. S ohledem na skutečnost, že Nejvyšší soud, jakožto i jakýkoliv jiný soud na našem území, není nadán zákonodárnou pravomocí, zcela logicky nemůže mít publikovaná metodika právně závazný charakter.⁷⁰ Jedná se tedy o materiál, který má doporučující charakter a který má být nápomocen při naplnění zásady slušnosti tak, jak je specifikována v ust. § 2958 o.z.⁷¹ Metodika je členěna do čtyř částí označených písmeny A až D. Sám Nejvyšší soud vyzývá ostatní soudy, aby při řešení sporů týkajících se bolestného či ztížení společenského uplatnění z této metodiky vycházely a ve svých rozhodnutích svůj postup podle pravidel upravených v metodice zdůvodnily. Výzva Nejvyššího soudu směřuje také k účasti soudců na školících akcích, ke studiu metodiky a také k tomu, aby Nejvyššímu soudu byla soudci poskytnuta zpětná vazba ohledně využití metodiky v praxi, a to z toho důvodu, aby metodika mohla být do budoucna rozšiřována či konkretizována.⁷² V současné době je metodika užívána hojně i v mimosoudní praxi.

Metodika je propracovaný systém, na základě kterého je možné ocenit nároky na náhradu bolestného či nároky za ztížení společenského uplatnění. Pro účely výpočtu ocenění nároků poškozeného je v metodice vycházeno v případě bolestného z revize přílohy I. vyhlášky č. 440/2001Sb. a v případě ztížení společenského uplatnění byl užít zcela nový přístup, a to s využitím Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví. V rozsudku ze dne

⁶⁹ Metodika k § 2958 o.z. *Nejvyšší soud* [online]. [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/Edit/Rozhodovacicinnost~Metodikak%3F2958o.z.?Open&area=Rozhodovac%3AD%20C4%8Dinnost&grp=Metodika%20k%20C2%A7%202958%20o.z.&lng=

⁷⁰ ŽDÁREK, R., TĚŠINOVÁ, J., ŠKÁROVÁ, M., WALTR, R., PŮRY, F. a kol. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 7.

⁷¹ Metodika k § 2958 o.z. *Nejvyšší soud* [online]. [cit. 2020-03-24]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/Edit/Rozhodovacicinnost~Metodikak%3F2958o.z.?Open&area=Rozhodovac%3AD%20C4%8Dinnost&grp=Metodika%20k%20C2%A7%202958%20o.z.&lng=

⁷² Tamtéž.

18. 5. 2016, sp. zn. 6 Tdo 1421/2015, Nejvyšší soud konstatoval, že metodika publikovaná pod Rc 63/2014, slouží pouze k posouzení úrovně a intenzity, jakým bylo zasaženo do zdraví osoby (primární oběti), a k určení výše náhrady za utrpenou bolest a za ztížení společenského uplatnění primární oběti dle ust. § 2958 o. z. Z tohoto důvodu je proto užití metodiky pro zjištění výše duševních útrap pozůstalých dle ust. § 2959 o. z. vyloučeno.

Způsob, jakým je dle metodiky odškodňováno bolestné a ztížení společenského uplatnění bude mnou podrobněji rozebrán v následujících dvou podkapitolách, které věnuji právě bolestnému a ztížení společenského uplatnění.

2.4 Bolestné

Algeziologie je vědní obor zabývající se bolestí. Dle té bolesti můžeme klasifikovat jako stav či pocit osoby, který souvisí s reálným nebo možným zasažením živé tkáně organismu. „*Nárokem na odškodnění bolesti se rozumí odškodnění bolesti v tzv. širším smyslu, tedy jak bolesti fyzické, tak i duševního strádání; běžné obtíže spojené s ublížením na zdraví určitého typu jsou zahrnuty již v ohodnocení bolesti.*“⁷³ Pro stanovení spravedlivé výše odškodnění vytrpěné bolesti je nezbytné, takto vytrpěnou bolest ohodnotit. V části B metodiky je upraven přehled bolesti. Jedná se o položkový systém, kdy každé z položek uvedené v této části odpovídá určité bodové ohodnocení. Lékaři, kteří vypracovávají posudek, hodnotí každý bolestivý stav zvlášť. Podmínkou však je, že tento bolestný stav je v kauzálním nexu s nastalou škodnou událostí.

Výše bolesti může být vyčíslena až poté, co dojde k její stabilizaci. Celková výše odškodnění za vytrpěnou bolest je určena součtem bodů za jednotlivé bolestné stavy a tento konečný součet je následně vynásoben hodnotou bodu, která představuje jedno procento hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za kalendářní rok předcházející roku, v němž vznikl nárok, případně vznikla bolest.⁷⁴ Tímto ukazatelem je zároveň nastavena automatická valorizace hodnoty bodu. V roce

⁷³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 11. 2017, sp. zn. 25 Cdo 2245/2017

⁷⁴ Metodika k § 2958 o.z. *Nejvyšší soud* [online]. [cit. 2020-03-24]. Dostupné z: [http://www.nsoud.cz/judikatura/ns_web.nsf/0/D343C0651AA490DFC12584C000464052/\\$file/B%20-%20Přehled%20bolesti%20.pdf](http://www.nsoud.cz/judikatura/ns_web.nsf/0/D343C0651AA490DFC12584C000464052/$file/B%20-%20Přehled%20bolesti%20.pdf)

2019 byla dle statistických údajů průměrná měsíční mzda ve výši 34 125 Kč, tudíž hodnota jednoho bodu pro bolest (nárok) vzniklou v roce 2020 je 314,25 Kč.⁷⁵

2.5 Ztížení společenského uplatnění

Zákon stanoví, že v případě, kdy poškozením zdraví vznikla překážka lepší budoucnosti, je škůdce povinen nahradit poškozenému i ztížení společenského uplatnění. Za překážku lepší budoucnosti lze příkladně považovat nemožnost poškozeného plně uspokojovat své životní a sociální potřeby, připravit se na výkon budoucího povolání, jakožto třeba i pokračovat v dalším vzdělávání, zamezení možnosti sportovního vyžití, atd. Překážka lepší budoucnosti je pak posuzována i vzhledem k věku a předchozímu zdravotnímu stavu poškozeného v době, ve které škodná událost nastala.⁷⁶

Jak jsem již výše naznačila, do způsobu odškodnění ztížení společenského uplatnění dle vytvořené metodiky byla z právního i medicínského pohledu vnesena zcela nová filosofie. K odškodnění tohoto nároku dochází na základě využití Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví. Tato klasifikace byla vytvořena Světovou zdravotnickou organizací (WHO), a to se zřetelem na skutečnost, že k popisu stavu pacienta nepostačuje pouze stanovení jeho diagnózy, neboť tato má zpravidla na život pacienta daleko širší dopad. Diagnóza negativně ovlivňuje jeho každodenní fungování a v popisu stavu pacienta by proto mělo být toto omezení zohledněno.⁷⁷ Odškodnit tento nárok je možné až tehdy, kdy bude zdravotní stav poškozeného relativně ustálen. Obecné určení konkrétního časového období dle preambule metodiky není možné, obvykle to však bývá jeden rok, ve výjimečných případech se jedná o dobu delší, maximálně však dva roky.

Rámcová výchozí částka pro odškodnění byla metodikovou při 100% vyřazení jedince stanovena na čtyřicetkrát průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok, v němž

⁷⁵ Průměrná mzda - vývoj průměrné mzdy, 2020. *Kurzycz* [online]. 2020 [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/makroekonomika/mzdy/>

⁷⁶ ŽDÁREK, R., TĚŠINOVÁ, J., ŠKÁROVÁ, M., WALTR, R., PÚRY, F. a kol. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 36.

⁷⁷ Tamtéž, s. 25.

se zdravotní stav poškozeného ustálil.⁷⁸ Pro rok 2020 je hodnota lidského života stanovena na částku ve výši 13 650 000 Kč.

Pro určení konečné výše náhrady za ztížení společenského uplatnění má významné postavení znalec z oboru lékařství, který ve svém posudku stanoví obtíže ve všech klasifikovaných činnostech, a to buď pomocí běžně užívaných kvalifikátorů 1 až 4, kterým následně pro výpočet náhrady za ztížení společenského uplatnění musí být přiřazena procentuální hodnota, nebo přímo procentuálním vyjádřením.⁷⁹ Znalec vychází ze všech devíti kapitol obsažených v části C metodiky – Aktivity a Participace.⁸⁰ Následně je proveden přepočtení na celkové procento (0-100%) vyřazení jedince a rámcová výchozí částka tímto zjištěným procentem vynásobena. Tímto postupem je stanovena hodnota základní náhrady za trvalé zdravotní následky. Ta je však pouze podkladem pro další úvahu soudu. Soud je totiž povinen výslednou částku pro odškodnění modifikovat, a to zejména s ohledem na věk poškozeného, intenzitu předchozích aktivit či s ohledem na okolnosti zvláštního zřetele hodné.⁸¹

⁷⁸ Metodika k § 2958 o.z. *Nejvyšší soud* [online]. [cit. 2020-03-24]. Dostupné z: [http://www.nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/0/88001E14AC64BB4EC125807A004A8F64/\\$file/C%20-%20Aktivity%20a%20participace%20-%20Sbirka.pdf](http://www.nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/0/88001E14AC64BB4EC125807A004A8F64/$file/C%20-%20Aktivity%20a%20participace%20-%20Sbirka.pdf)

⁷⁹ ŽDÁREK, R., TĚŠINOVÁ, J., ŠKÁROVÁ, M., WALTR, R., PÚRY, F. a kol. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 39.

⁸⁰ Tamtéž, s. 38.

⁸¹ Tamtéž, s. 45.

3. Dopravní autonehody s následkem smrti, jejich specifika a nároky pozůstalých

3.1 Specifika dopravních nehod na pozemních komunikacích s následkem smrti

Dopravní prostředky, zejména pak ve vyspělých zemích, se staly takřka nedílnou součástí každodenního života lidské populace. V jejich využívání můžeme spatřovat celou řadu pozitiv, avšak i úskalí. Dopravní nehody, ať už jsou zapříčiněny selháním techniky samotné, přírodními vlivy nebo lidským faktorem, s sebou velmi často přinášejí jak újmu materiální, tak i újmu imateriální, v důsledku níž je život dotčených jedinců zasažen velmi bolestivými zážitky. Právě zaviněná dopravní nehoda je nejčastější příčinou trestného činu v dopravě.⁸² Zákonná definice dopravní nehody uvádí, že: „*Dopravní nehoda je událost v provozu na pozemních komunikacích, například havárie nebo srážka, která se stala nebo byla započata na pozemní komunikaci a při níž dojde k usmrcení nebo zranění osoby nebo ke škodě na majetku v přímé souvislosti s provozem vozidla v pohybu.*“⁸³

Policie České republiky vede tuzemskou evidenci dopravních nehod, kde se kromě již zmíněných dopravních nehod sledují též počty osob, které zemřely přímo při havárii či srážce nebo na následky zranění při nehodě utrpěných. V roce 2018 bylo na našem území evidováno celkem 104 764 dopravních nehod na pozemních komunikacích, v důsledku nichž do 24 hodin tragicky zahynulo 565 osob a v časovém rozmezí 24 hodin až 30 dní následně dalších 91 osob. Z hlediska počtu úmrtí v jednotlivých kalendářních měsících daného roku nad jinými poměrně vyčnívají měsíce srpen (75) a září (74).⁸⁴ V roce 2019 celkový počet evidovaných dopravních nehod narostl na 107 572. V porovnání s předcházejícím rokem velmi pozitivně působí pokles úmrtí osob při dopravních nehodách, neboť za loňský rok zemřelo na českém území celkem 547 osob, což je

⁸² VETEŠNÍK, P. et al. *Dopravní právo*. Praha: C.H. Beck, 2016. s. 627.

⁸³ ust. § 47 odst. 1 zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změně některých zákonů

⁸⁴ Policejní prezidium ČR. *Ročenka nehodovosti na pozemních komunikacích v České republice v roce 2018*. [online]. Praha, červen 2019. 241 s. [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statistika-nehodovosti-900835.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>

v pořadí třetí nejmenší počet za sledované období.⁸⁵ Policejní prezidium České republiky vydává statistickou ročenku dopravních nehod za předešlý kalendářní rok vždy až v měsíci červnu roku následujícího, proto údaje o evidovaných dopravních nehodách za rok 2019 lze dohledat prozatím pouze v Informaci o nehodovosti na pozemních komunikacích v ČR zveřejněné Policejním prezidiem ČR v lednu 2020.

V důsledku těchto nehod, respektive jejich nepříznivých následků, velmi často dochází ke vzniku různých druhů právní odpovědnosti. Z hlediska významnosti je nutné zmínit zejména trestněprávní odpovědnost, v případě přestupků pak odpovědnost správní. Nejenom u silničních dopravních nehod je však nezbytné počítat i s různými druhy odpovědnosti soukromoprávní.⁸⁶

3.1.1 Pachatel, subjektivní stránka trestného činu, kauzální nexus

Pachateli trestných činů souvisejících s dopravními nehodami bývají téměř v naprosté většině zcela logicky fyzické osoby. I přes skutečnost, že jím dle trestního zákoníku může být každá osoba, která splňuje zákonem stanovené podmínky (dovršení věku 15 let, přičetnost a u mladistvého pachatele, je nutné vždy zkoumat i rozumovou a mravní vyspělost), se u skutkových podstat trestných činů souvisejících se silničními dopravními nehodami bude v některých případech jednat o tzv. zúžený okruh pachatelů.⁸⁷ Respektive takového trestného činu se může dopustit pouze osoba mající zvláštní postavení, vlastnost či způsobilost. Jako příklad výše popsaného uvádím trestný čin Neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku dle ustanovení § 151 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, neboť protiprávního jednání, které bude naplňovat znaky skutkové podstaty tohoto trestného činu, se může dopustit pouze řidič dopravního prostředku, který byl účasten na dopravní nehodě a který neposkytl zraněné osobě, případně osobám, potřebnou pomoc.

Dalším pojmovým znakem trestného činu je jeho subjektivní stránka, neboli zavinění. Co se týká zavinění u přestupků či trestných činů ve spojitosti

⁸⁵ Policejní prezidium ČR. *INFORMACE o nehodovosti na pozemních komunikacích v České republice v roce 2019*. [online]. Praha, leden 2020. 29 s. [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statistika-nehodovosti-900835.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

⁸⁶ HIRT, M. *Dopravní nehody v soudním lékařství a soudním inženýrství*. Praha: Grada, 2012, s. 131.

⁸⁷ FRYŠTÁK, M. *Trestní právo hmotné*. Stav ke dni 1. 9. 2012. Ostrava: Key Publishing, 2012, s. 42.

s dopravními autonehodami, téměř vždy se jedná o zavinění nedbalostní. Ve většině případů pak můžeme mluvit o nedbalosti vědomé, kterou ust. § 16 odst. 1 písm. a) tr. z. definuje tak, že: „*Pachatel věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí.*“⁸⁸ S nedbalostí nevědomou se lze setkat v těchto případech spíše výjimečně.⁸⁹ Druhou formou zavinění, kterou trestní zákoník rozlišuje, je úmysl, a to ať už přímý či nepřímý. Jak jsem již výše uvedla, s dopravními autonehodami se pojí spíše nedbalostní přestupky či trestné činy, výjimkou z tohoto tvrzení je např. trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky, kdy u tohoto trestného činu je vyžadováno výhradně úmyslné zavinění, nebo v předchozím odstavci již zmiňovaný trestný čin neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku.⁹⁰ Poměrně atypickým případem je pak užití dopravního prostředku jako „zbraně“. Nejvyšší soud ve svém odůvodnění rozhodnutí ze dne 10. 8. 2011, sp. zn. 3 Tdo 951/2011 uvedl, že řidič osobního automobilu, který ve snaze vyhnout se pravidelné silniční kontrole prováděné PČR ujede či se pokusí ujet z místa kontroly a který zároveň na policistu s cílem uvolnit si cestu dopravním prostředkem najíždí a přímo ho ohroží, jedná tak, že toto jeho jednání je považováno za: „... *projev násilí, které pachatel vykoná se zbraní. Motorové vozidlo je totiž předmětem, kterým je možné učinit útok vůči tělu důraznějším, takže ho lze považovat za zbraň ve faktickém i právním slova smyslu.*“⁹¹

Kauzální nexus označuje spojení mezi jednáním subjektu trestného činu a způsobeným následkem (škodlivým, těžkým či těžko napravitelným). Jedná se o obligatorní znak trestného činu, který se vždy dokazuje.⁹² Při trestných činech souvisejících se silničními dopravními nehodami je v převážné většině případů vyžadována pro komplexní posouzení nastalé situace vysoká odbornost, která v jednotlivých trestních řízeních bývá zajištěna vyjádřením odborníků, případně příbráním soudních znalců z nejrůznějších odvětvích. Nejčastěji se jedná o znalce z oboru dopravy, soudního lékařství, toxikologie, atd. Hlavním úkolem odborných

⁸⁸ ust. § 16 odst. 1 písm. a) TZ

⁸⁹ HIRT, M. *Dopravní nehody v soudním lékařství a soudním inženýrství*. Praha: Grada, 2012, s. 132.

⁹⁰ Tamtéž.

⁹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 8. 2011, sp. zn. 3 Tdo 951/2011

⁹² HIRT, M. *Dopravní nehody v soudním lékařství a soudním inženýrství*. Praha: Grada, 2012, s. 132.

vyjádřeních či znaleckých posudků je objasnit příslušnému soudu věc z pohledu odborných znalostí, které jsou rozhodné pro trestní řízení.⁹³ Znalci nepřisluší zabývat se otázkami právními, neboť tyto náleží do pravomoci orgánů činných v trestním řízení.⁹⁴

3.1.2 Činnost Policie České republiky v případě tragické silniční dopravní nehody

Účastník dopravní nehody je v případě zranění či úmrtí osoby při dopravní nehodě povinen tuto neprodleně nahlásit policistovi, zdržet se jakéhokoliv jednání, které by bylo na škodu jejímu následnému vyšetřování, a také setrvat na místě dopravní nehody vyjímaje případů, kdy předmětné místo dočasně opustí za účelem přivolání nebo poskytnutí pomoci.⁹⁵ Dle slov npor. Mgr. Pavla Dostálka, vedoucího dopravního inspektorátu Chrudim, je situace na místě tragické dopravní nehody ve většině případů velmi komplikovaná, mnohdy až nepřehledná, neboť zde téměř vždy zasahují všechny složky integrovaného záchranného systému. Prioritou všech složek, zejména pak poskytovatele zdravotnické záchranné služby, je poskytnutí včasné lékařské péče potřebným, respektive odvrácení zhoršení jejich zdravotního stavu či zabránění úmrtí. Velmi důležité je také zajištění bezpečnosti provozu na pozemní komunikaci a sdělení informací operačnímu středisku, které následně celou situaci zpozadí koordinuje. Až posléze jsou pověřenými příslušníky PČR zajištěny stopy na místě dopravní nehody, jakožto i dodatečné zjištění totožnosti a zdravotní pojišťovny účastníků, pokud tyto informace nemohly být z jakéhokoliv důvodu (např. kritický zdravotní stav účastníka nehody) zjištěny již dříve. Ke stanovení pravděpodobného vzniku a následného průběhu kolize v silniční dopravě mimo jiné významně přispívají i výpovědi svědků předmětné události, kamerové záznamy, u vozidel nákladní autodopravy i data získaná z tachografů vozidel.

Časová náročnost pro prvotní a neodkladná opatření na místě havárie či srážky je individuální. Do výsledného času terénních prací se prolíná celá řada nejrůznějších faktorů (např. počet havarovaných vozidel, počet zraněných, únik nebezpečné chemické látky, vlastnost vozovky, atd.). Dle zkušeností

⁹³ ust. 105 odst. 1 TrŘ

⁹⁴ HERCZEG, J. In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání podle novelizované právní úpravy účinné od 1. 9. 2011. Praha: Leges, 2011, s. 423.

⁹⁵ ust. § 47 odst. 4 zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů

dotazovaných příslušníků PČR jsou práce v terénu při tragické dopravní nehodě jako je srážka dvou automobilů a úmrtí jedné osoby (modelový příklad), ukončeny v časovém rozmezí 3 - 4 hodin. Za předpokladu, že je v témže okamžiku nahlášeno na území spadající pod příslušný dopravní inspektorát více dopravních nehod, přednostně je vyslána výjezdová služba k té nejzávažnější z nich. V případě, že výjezdová služba po příjezdu na místo dopravní nehody zjistí, že je zde důvodné podezření ze spáchání trestného činu souvisejícího s vyšetřováním dopravní nehody, bezodkladně vyrozumí příslušného policistu kriminální policie (včetně kriminálního technika), který je k vyšetřování takového trestného činu pověřen. Do jeho příjezdu výjezdová služba provádí neodkladné a neopakovatelné úkony, po převzetí věci je vázána pokyny příslušníka kriminální policie a vyšetřování.⁹⁶

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 160/2009 a pokyn ředitele ředitelství služby dopravní policie Policejního prezidia č. 4/2010 upravují metodiku šetření dopravních nehod. Ke zpracování nehodové dokumentace je příslušníky PČR využíván systém označovaný jako LOTUS NOTES. Pokud tento systém nelze ke zpracování dokumentace využít (např. z důvodu, že došlo k technickým problémům, k poruše služebního vozidla nebo dokumentaci zpracovává útvar PČR, který tento systém nevyužívá, atd.), je zapotřebí využít jiného zpracování a veškeré získané podklady následně do systému LOTUS NOTES zpracovat.⁹⁷

O každé dopravní nehodě, ke které je výjezdová služba dopravní policie přivolána, je sepsán protokol o nehodě v silničním provozu, který je spolu s dalšími dokumenty (náčrtek nebo plánek dopravní nehody, protokoly o podání vysvětlení, úřední záznamy o vytěžení účastníků, podklady pro adhezní řízení, lékařské zprávy, případně znalecké posudky atd.) součástí spisového materiálu. Z mého subjektivního hlediska je protokol o nehodě v silničním provozu jedním z podstatných dokumentů, na základě kterého pojistitelé velmi často poskytují alespoň zálohy na pojistné plnění poškozených. V protokolu musí být označen orgán, který šetření dopravní nehody prováděl, místo a datum jeho sepisu, datum, čas, místo a účastníci dopravní nehody, poškozené věci a zvířata, svědci, vylíčení události, údaj o tom, kdo o věci dále rozhodne, technické údaje havarovaných

⁹⁶ čl. 34 odst. 2 ZPPP

⁹⁷ čl. 30 odst. 2 ZPPP

vozidel, údaje o oznámení dopravní nehody, zda bylo místo ohledáno a popis ohledání místa nehody, v neposlední řadě také podpis osoby odpovědné za zpracování protokolu. Protokol o nehodě v silničním provozu je přílohou č. 1 této práce.

Ráda bych zdůraznila, že na počátku vyšetřování může PČR dojít na základě získaných podkladů k určité domněnce o vzniku a průběhu dopravní nehody, která však postupem vyšetřování může být zcela vyvrácena. Jako příklad bych uvedla dopravní nehodu, kde vše nasvědčovalo tomu, že řidič osobního vozidla nerespektoval dopravní značení a nedal přednost nákladnímu vozidlu jedoucímu v inkriminovanou dobu po hlavní pozemní komunikaci. Tato předpokládaná situace byla prvotně uvedena do protokolu o dopravní nehodě. Předpokládalo se, že v důsledku zranění utrpěných při střetu vozidel, řidič osobního automobilu zemřel. Nařízená pitva následně ukázala, že v době, kdy se osobní vozidlo přibližovalo k místu, kde se protínaly pozemní komunikace, prodělal řidič osobního automobilu infarkt myokardu, což byla hlavní příčina jeho úmrtí a též i příčina vzniku srážky vozidel.

Obsah spisu se liší v návaznosti na typu dopravní nehody. U dopravních nehod, kde je důvodné podezření, že byl spáchán trestný čin (např. usmrcení z nedbalosti dle ust. § 143 TZ), je zakládán spis trestní, kdy obsah a řazení spisového materiálu je v tomto případě upraveno v čl. 43 odst. 1, 2 závazného pokynu policejního prezidenta č. 222/2011. Kromě tištěného spisu je příslušným policistou vytvářena také jeho elektronická verze, tzv. informace o dopravní nehodě pro pojišťovnu, která je odesílána České kanceláři pojistitelů a kterou si následně mohou pro účely řešení nároků vznesených účastníky dopravní nehody stáhnout pojišťovny poskytující smluvní zákonné pojištění odpovědnosti z provozu vozidla.

Za velice důležitou bych označila také činnost příslušníků PČR, kteří jakožto proškolení krizoví interventi, zajišťují nezbytnou odbornou pomoc obětem trestných činů, mimořádných událostí, ale i osobám těchto obětí blízkým⁹⁸, a to převážně v těch situacích, kdy je zde předpoklad, že si daný jedinec v důsledku nenadálé extrémní situace nedokáže vyhledat odbornou pomoc sám. Tým

⁹⁸ JEŽKOVÁ, I. Krizová intervence. *Policie České republiky* [online]. 2011 [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/krizova-intervence-ze-strany-policie.aspx>

krizových interventů byl v rámci PČR zřízen 1. října 2010 a jeho jednotliví členové jsou začleněni do různých policejních služeb a nad rámec svého začlenění absolvovali speciální psychologický výcvik, který je spolu s empatickým vnímáním a aktivním zájmem o danou problematiku základním předpokladem pro výkon činnosti krizového pracovníka.⁹⁹ Vzhledem ke skutečnosti, že jsou v rámci této kapitoly rozebírány tragické silniční dopravní nehody a jednotlivé nároky pozůstalých, tak i v rámci krizové intervence jsem se zaměřila zejména na problematiku výše uvedenou. Dle dotazovaných příslušníků PČR jsou obecně oznámení o tragických dopravních nehodách pozůstalými vnímány méně emočně než např. oznámení o tom, že jejich osoba blízká byla zavražděna. Jedním z důvodů proč tomu tak může být, je prý i fakt, že s rizikem úmrtí v důsledku dopravní nehody je v podvědomí lidské společnosti počítáno, avšak pouhé pomyšlení na to, že by jedinec mohl být usmrcen způsobem uvedeným v ust. § 140 TZ je něco tak absurdního, že tato myšlenka bývá lidským podvědomím záměrně vytěšňována a následné přijetí tohoto faktu je pro poškozené zcela logicky obtížnější.

Následující poznatky z praxe mi byly poskytnuty kpt. Mgr. Anetou Podhrázskou, psycholožkou Krajského ředitelství policie Středočeského kraje, která v rámci Středočeského kraje působí též jako koordinátor týmu krizové intervence. Dle jejích slov vždy záleží, jakým způsobem je tým krizových interventů v rámci jednotlivých krajů nastaven. V praxi u tragických dopravních nehod nejsou krizoví interventy zpravidla přivoláváni přímo na místo dopravní nehody, neboť jak již bylo výše zmíněno, velmi často na místě zasahují všechny složky integrovaného záchranného systému a i u ostatních přeživších účastníků předmětné dopravní nehody, pokud takovýto jsou, je zpravidla vyžadováno důkladné lékařské ošetření, které nelze provést záchrannou zdravotnickou službou na místě nehody, a tudíž tito účastníci musejí být neprodleně transportováni do vhodného lékařského zařízení. Přítomnost krizových interventů na místě dopravní nehody proto v mnoha případech není zcela účelná, a tito jsou v důsledku výše uvedeného následně vysílány na adresy trvalých/přechodných bydlišť pozůstalých, ale samozřejmě i za přeživšími účastníky dopravních nehod do příslušných lékařských zařízení.

⁹⁹ VODÁČKOVÁ, D. a kol. *Krizová intervence*. Praha: Portál, 2002, s. 167-168.

V rámci Středočeského kraje je krizová intervence potřebným poskytována následujícím způsobem. V situacích, kdy se při oznamování úmrtí osoby blízké nepředpokládají komplikace, je tato skutečnost pozůstalým oznamována příslušnou obvodní hlídkou PČR a krizoví interventní nejsou tohoto sdělení přítomni. Příslušná obvodní hlídka PČR je však po bedlivém vyhodnocení situace oprávněna tyto kdykoliv dle nutnosti přivolat. Situace, které vyžadují přítomnost a odbornou pomoc krizových interventů vždy, a tudíž oznamování úmrtí není ponecháno na příslušné hlídce obvodní policie, jsou zpravidla u oznámení úmrtí nezletilých dětí, mnohačetných úmrtí v rodině a u další obdobných případů. Dalším měřítkem pro určení, zda je nezbytné vyslat k pozůstalým krizové interventy, je kromě výše uvedeného i skutečnost, komu má být zdrcující sdělení oznámeno. Jako příklady bych zmínila situace, kdy pozůstalý úmrtím osoby blízké zůstane úplně sám, je vysokého věku nebo se jedná o těhotnou ženu. Vše výše uvedené je pouze demonstrativní výčet. Považuji za důležité podotknout, že hlavním kritériem pro povolání krizových interventů jsou především okolnosti konkrétního případu.

3.1.3 Prohlídka a pitva zemřelého při dopravní autonehodě

V případě existence důvodného podezření ohledně příčiny úmrtí jedince, konkrétně tedy, že smrt mohla být způsobena trestným činem, je nezbytné, aby tělesná schránka zemřelého byla prozkoumána a pitvána.¹⁰⁰ Při prohlídce a pitvě mrtvoly je zákonem obligatorně stanoveno přibrání dvou znalců, a to z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství či patologické anatomie. Žádný z přibraných znalců však nesmí být lékař, který zemřelému poskytoval lékařskou péči související s nemocí, která úmrtí bezprostředně předcházela.¹⁰¹ Při tragických silničních dopravních nehodách je pitva zemřelé osoby, případně zemřelých osob, nařízena vždy. Dle informací, které mi byly poskytnuty příslušníky PČR – Dopravního inspektorátu Chrudim, bývá zpravidla ohledání a pitva osoby, jež přímo zemřela při dopravní autonehodě, provedena v rozmezí 12 – 72 hodin od předmětné havárie či srážky. Kompletní znalecký posudek včetně toxikologického rozboru je přibranými znalci vypracován v délce několika týdnů, zpravidla ne však méně, než v délce jednoho měsíce.

¹⁰⁰ ust. § 115 odst. 1 TrŘ

¹⁰¹ ust. § 105 odst. 4 TrŘ

3.1.4 Nejčastěji spáchané trestné činy ve spojitosti s tragickými silničními dopravními nehodami

Ani v silniční dopravě, jakožto jednom z mnoha odvětví rozmanité lidské činnosti, se nelze vyhnout protiprávnímu jednání, které naplňuje skutkovou podstatu některého z trestných činů stanovených trestním zákoníkem. Za trestný čin je dle ust. § 13 odst. 1 TZ označen protiprávní čin, který za trestný zákon označuje a který zároveň vykazuje znaky v tomto zákoně uvedené. K tomu, aby byl pachatel za spáchaný trestný čin odpovědný, je zapotřebí úmyslné zavinění, pokud trestní zákoník výslovně nestanoví, že postačí nedbalost.¹⁰² Naprostá většina trestných činů v silniční dopravě bývá způsobena v důsledku porušení povinnosti plynoucí ze zákona (např. obecně nerespektování dopravního značení, užití vozidla technicky nezpůsobilého k jízdě, atd.)¹⁰³, což do budoucna s ohledem na neustále se zvyšující hustotu provozu na pozemních komunikacích může znamenat značný problém. Podstatnou část nedbalostních trestných činů spáchaných v dopravě tvoří zejména trestné činy proti životu a zdraví.¹⁰⁴ Při tragických dopravních nehodách dochází nejčastěji ke spáchaní následujících trestných činů.

3.1.4.1 Usmrcení z nedbalosti dle ust. § 143 TZ

Objektem trestného činu je zájem chráněný zákonem, u tohoto trestného činu se konkrétně jedná o ochranu lidského zdraví. Předpokladem pro spáchaní trestného činu usmrcení z nedbalosti je skutečnost, že pachatel jinému z nedbalosti způsobil smrt. Jedná se o poruchový trestný čin, tzn., že nepostačí pouze ohrožení objektu trestného činu.¹⁰⁵ V tomto případě hovoříme o smrti definované v souladu s poznatky lékařské vědy, tedy biologickou smrtí mozku, která vylučuje obnovení základních životních funkcí.¹⁰⁶ Se zřetelem na dopravní nehody je důležitější kvalifikovaná skutková podstata obsažená v odstavci druhém příslušného ustanovení trestního zákoníku, neboť zahrnuje přísnější potrestání pachatele za předpokladu, že jinému způsobil smrt porušením důležité povinnosti

¹⁰² ust. § 13 odst. 1, 2 TZ

¹⁰³ JELÍNEK, J. In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 10. 2017. Praha: Leges, 2017, s. 537.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 535.

¹⁰⁵ ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 1500 – 1520.

¹⁰⁶ DRAŠTÍK, A., ENGELMANN, J., FLÍDR, A. *Silniční doprava - trestná činnost*. Český Těšín: Poradce, 2011.

„vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona“.¹⁰⁷

Velice zajímavé a z medicínského hlediska žádoucí je vyjádření odborníků k příčinné souvislosti mezi havárií či srážkou vozidel, utrpěnými zraněními a smrtí poškozeného, neboť v některých případech nastává smrt u poškozeného až v důsledku komplikací, které zapříčinil jeho chorobný stav předcházející kolizi. Tato skutečnost je významná z hlediska zhodnocení subjektivní stránky trestného činu, tj. zavinění, a to ve vztahu k úmrtí poškozeného jako škodlivému následku.¹⁰⁸ Při posuzování trestní odpovědnosti pachatele za zavinění dopravní nehody vychází praxe mimo jiné z tzv. principu omezené důvěry. Tento princip lze vykládat tak, že se řidič vozidla může spoléhat na skutečnost, že pravidla silničního provozu budou ostatními účastníky tohoto provozu dodržována, pokud z okolností neplyne něco jiného.¹⁰⁹

3.1.4.2 Neposkytnutí pomoci dle ust. § 150 TZ a neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku dle ust. § 151 TZ

Oba výše uvedené trestné činy lze spáchat pouze úmyslným jednáním, výlučně opomenutím – jedná se o čistě omisivní trestné činy.¹¹⁰ Svou povahou mají k dopravním nehodám velice blízko. Předpokladem pro spáchání trestného činu neposkytnutí pomoci dle ust. § 150 odst. 1 TZ je porušení obecné povinnosti konat, tedy poskytnout potřebnou pomoc, vyjímaje situace, kdy tak osoba nemůže učinit s ohledem na skutečnost, že by způsobila nebezpečí sobě nebo jinému. Kvalifikovaná skutková podstata tohoto trestného činu je upravena trestním zákoníkem v odst. 2 téhož ustanovení, kdy potřebná pomoc osobě nacházející se v nebezpečí smrti nebo jevící známky vážné poruchy zdraví či vážného onemocnění, není daným jedincem poskytnuta, ačkoli tato povinnost vyplývá z charakteru jeho zaměstnání (např. lékař, policista, hasič, atd.). Zcela logicky je za takovéto trestné jednání daný jedinec potrestán přísněji, a to odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti. Jak jsem již v této diplomové práci uvedla, trestného činu dle ust. § 151 TZ se může dopustit pouze osoba mající zvláštní

¹⁰⁷ ust. § 143 odst. 2 TZ

¹⁰⁸ HIRT, M. *Dopravní nehody v soudním lékařství a soudním inženýrství*. Praha: Grada, 2012, s. 139.

¹⁰⁹ JELÍNEK, J. In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 10. 2017. Praha: Leges, 2017, s. 537.

¹¹⁰ NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2017, s. 65.

vlastnost – řidič dopravního prostředku. Potřebnou pomoc je třeba v souladu s příslušnými ustanoveními vykládat tak, že se jedná o pomoc, která má zamezit zvýšení nebezpečí smrti zraněného jedince či jakékoliv další újmě na zdraví dotyčného. Důležité je též podotknout, že v případě, kdy je pomoc zraněné osobě zajištěna např. jinými kvalifikovanými osobami a není tedy potřebná, se jedinec (v případě ust. § 151 TZ řidič dopravního prostředku) trestného činu výše specifikovaného nedopouští.¹¹¹

3.1.4.3 Opilství dle ust. § 360 TZ

Protiprávního jednání, které naplňuje skutkovou podstatu trestného činu dle ust. § 360 TZ se dopouští ten, kdo se, byť i z nedbalosti, přivede požitím nebo aplikací návykové látky do stavu nepřičetnosti, a v tomto stavu spáchá čin jinak trestný. Tento trestný čin bývá v odborné literatuře označován jako rauschdelikt. Lze říci, že se jedná o jakýsi kompromis mezi plnou odpovědností pachatele za spáchaný trestný čin a tím, aby pachatelova trestní odpovědnost za spáchaný trestný čin byla z důvodu jeho nepřičetnosti zcela vyloučena.¹¹² Trestní zákoník v ust. § 130 definuje návykovou látku jako „*alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky*“¹¹³, které jsou svou povahou způsobily negativně ovlivnit psychické zdraví člověka, rozpoznávací schopnosti, eventuálně chování jedince ve společnosti.

Z pohledu silničních dopravních nehod se v převážné většině situací jedná o konzumaci, anebo aplikaci návykové látky jedincem, ačkoli by před jejím požitím měl v úmyslu nebo věděl, že následně bude vozidlo řídit. Zavinění se v případě tohoto trestného činu vztahuje pouze k: „... *vedení se do stavu nepřičetnosti, nikoli k následku*“.¹¹⁴ Pojem přičetnost trestní zákoník nedefinuje, v ust. § 26 TZ trestní zákoník pojednává o nepřičetnosti, kdy pachatel není za spáchaný trestný čin trestně odpovědný v případě, že v době spáchání trestného činu nemohl v důsledku duševní poruchy rozpoznat protiprávnost svého jednání,

¹¹¹ ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 3334 – 3340.

¹¹² CHMELÍK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Praha: Linde, 2009. 292, s. 108.

¹¹³ ust. § 130 TZ

¹¹⁴ GAŠPARÍK, M. Vztah nepřičetnosti k trestnému činu opilství. *Právní prostor* [online]. 2019 [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/vztah-nepricetnosti-k-trestnemu-cinu-opilstvi>

anebo své jednání ovládnout.¹¹⁵ Nepříčetnost se vždy prokazuje. Jak ve svém rozhodnutí uvedl Nejvyšší soud, jedná se o otázku právní, jejíž posouzení je svěřeno orgánům činným v trestním řízení, kdy tyto rozhodují na základě faktů získaných z provedených důkazů. Pro správné a úplné posouzení otázky příčetnosti pachatele je zapotřebí především odborných znalostí z oboru psychiatrie, jež jsou zajištěny příbranými znalci.¹¹⁶ V případě, že se pachatel za podmínek uvedených v ust. § 360 odst. 1 TZ dopustí více útoků, které naplní skutkové podstaty i několika trestných činů, bude pachatel potrestán pouze za trestný čin opilství, neboť tento je zapotřebí posuzovat jako jedno nepřerušované jednání. Jednočinný souběh trestného činu opilství s kterýmkoliv dalším trestným činem je zcela vyloučen.¹¹⁷

3.2 Nároky pozůstalých v adhezním řízení

Zpráva o úmrtí člověka je pro jeho blízké okolí téměř vždy tragickou a mnohdy velmi psychicky náročnou záležitostí, obzvláště pak pokud toto úmrtí je nečekané, nepředvídatelné. Pozůstalí jsou kromě zármutku a nutnosti smíření se s úmrtím mnohdy vystaveni také tomu, že musejí řešit nelehkou životní a hlavně finanční situaci, která úmrtím osoby v produktivním věku života nastala. Možnosti řešení této situace jsou různorodé. Vždy je však potřeba přihlédnout ke konkrétním okolnostem daného případu a rodinu, ať už užší či širší, zabezpečit takovým způsobem, aby smrtí rodinného příslušníka alespoň finančně toliko nestrádala. Co se týče citového hlediska, dle mého mínění zde platí všeobecně rozšířený názor, že každý člověk je jedinečný a nenahraditelný, ale bohužel lidský život je od jeho počátku až do jeho konce ohraničen přírodními zákony, které nelze dle libovůle změnit a rodina, případně blízké okolí se tak se ztrátou jedince musí postupem času smířit a vypořádat.

Obzvláště těžké pak pro rodinné příslušníky či blízké osoby bývá smířit se s faktem, že by zemřelá osoba nadále žila, pokud by k příčině jejího úmrtí menší či větší měrou nepřispěla osoba druhá. Z trestněprávního hlediska je nutné rozlišovat, zda tato druhá osoba jednala úmyslně či její jednání bylo zapříčiněno

¹¹⁵ VÁVRA, L. Cesta od opilosti k opilství a zpět. *Právní prostor* [online]. 11. 04. 2016, 2016 [cit. 2020-04-07]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/cesta-od-opilosti-k-opilstvi-a-zpet>

¹¹⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 7. 6. 1978, sp. zn. 11 Tz 21/78

¹¹⁷ JELÍNEK, J. In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 10. 2017. Praha: Leges, 2017, s. 345.

nedbalostí, z lidského hlediska je však pochopitelné, že velmi často toto kritérium rodinou bývá upozaděno a rodina se zaměří na bezhlavé hledání viníka příčiny jejich útrap. Výše specifikované je velmi charakteristické mimo jiné i pro dopravní nehody. S ohledem na problematiku, která je v této diplomové práci podrobně rozebírána se i v rámci jednotlivých podkapitol zaměřím především na náhradu při usmrcení a formy odškodnění majetkové újmy pozůstalých, pokud k usmrcení účastníka došlo při silniční dopravní nehodě, nebo zemřel v řádech několika hodin či dnů, a to v důsledku zranění vzniklých při dopravní autonehodě, případně v důsledku komplikací, které zranění provázely.

3.2.1 Náhrada při usmrcení

3.2.1.1 Předchozí právní úprava

Předešlá právní úprava odškodnění jednotlivých rodinných příslušníků či osob blízkých za usmrcení jednotlivce byla oproti současné právní úpravě poněkud striktní. Dle ustanovení § 444 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, náleželo právo na odškodnění pozůstalému členu rodiny s ohledem na jeho příbuzenský vztah k usmrcenému ve výši fixně stanovené částky, kdy na nejvyšší stanovenou částku, tedy částku ve výši 240 000 Kč, měl nárok dle písm. a) dotčeného ustanovení manžel/manželka zemřelého, dle písm. b) každé dítě, dle písm. c) každý z rodičů a dle písm. f) každá další osoba žijící ve společné domácnosti se zemřelým v době, kdy došlo k předmětné události, která byla příčinou úmrtí. Částka ve výši 175 000 Kč pak měla být přiznána každému ze sourozenců zemřelého a částku ve výši 85 000 Kč mohl požadovat každý rodič, který v důsledku předmětné události utrpěl ztrátu doposud nenarozeného dítěte.¹¹⁸ Úprava škody na zdraví dle ustanovení § 444 odst. 3 obč. zák. do jisté míry zajišťovala pozůstalým právní jistotu, neboť částka k odškodnění byla přesně vymezena a pozůstalí věděli, co mohou po škůdci, případně po zúčastněné pojišťovně požadovat, a naopak pojišťovny věděly, že pokud vyplatí částku stanovenou právním předpisem, jsou jakéhokoliv dalšího plnění nad rámec toho, co již bylo pozůstalým vyplaceno, ve většině případů zproštěny a že tato částka je konečná.

Postupem času se však vyvinul právní názor, který nerespektoval znění ustanovení § 444 odst. 3 obč. zák., a zásadně nesouhlasil s tím, že všem, kteří se

¹¹⁸ SVEJKOVSKÝ, J. a kol. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 666.

řadí do určité skupiny pozůstalých by mělo být vypláceno stejně vysoké odškodné bez ohledu na to, zda byly při rozhodování o nároku pozůstalého vzaty v úvahu jednotlivé vztahy v rámci rodiny, zejména pak zda mezi daným pozůstalým a zemřelým byl trvalý citový vztah či ho se zemřelým pojilo pouze pokrevní pouto a o zemřelého za jeho života nejevil zájem, či hůře, že mezi pozůstalým a zemřelým existovaly dlouhodobé spory. Zcela logicky se pak pozůstalí snažili o prolomení zákonem fixně stanovené částky a začali ji označovat v mnohých případech za nedostatečnou, přičemž docházelo ke sporům se škůdci a pojišťovnami, které odmítaly plnit více, než jim ukládala povinnost stanovená obč. zák. Odškodnění za usmrcení osoby blízké tak požadovali bez rozdílu všichni, kterým zákon toto právo přiznával.

V důsledku výše uvedeného docházelo k častým soudním sporům, na základě kterých se k dané problematice postupem času vyvinula velice hojná soudní judikatura. Za pozornost zcela jistě stojí např. soudní rozhodnutí - Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2016, sp. zn. 25 Cdo 173/2016, kdy na straně žalobců stáli zeť, vnuci a pravnučka muže, který zemřel na následky zranění, jež utrpěl při střetu svého osobního automobilu s automobilem nákladním, a na straně žalované pojišťovna provozovatele nákladního vozidla, u které měl provozovatel sjednané zákonné smluvní pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. Předmětem sporu mezi stranami řízení bylo zaplacení částky ve výši 240 000 Kč s příslušenstvím žalovanou, a to každému z žalobců. Velice zajímavou otázkou, která v tomto předmětném soudním rozhodnutí byla řešena, byla otázka míry a intenzity reálného citového vztahu nezletilé pravnučky se zemřelým a jeho vliv na rozsah újmy, která jí byla způsobena smrtí osoby blízké. Nejvyšší soud v tomto případě dovodil, že pokud je mezi pozůstalým nezletilým a zemřelým vysoký věkový rozdíl, kdy jakýkoliv hlubší citový vztah do okamžiku smrti osoby blízké nebyl rozvinut a nelze předpokládat, že by tomu tak s ohledem na běžný průběh událostí v budoucnu bylo, nemá nezletilý pozůstalý právo na náhradu za újmu způsobenou smrtí osoby blízké.¹¹⁹,

Za zmínku dle mého názoru stojí i problematika podání dvou žalob, kterou se pozůstalí snažili maximalizovat výši odškodnění za způsobenou nemajetkovou újmu. Výsledkem výše uvedeného pak bylo zahájení dvou řízení, která řešila ve

¹¹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2016, sp. zn. 25 Cdo 173/2016

své podstatě totéž, avšak byla pozůstalými odlišně právně kvalifikována. V prvním řízení se pozůstalí domáhali náhrady škody na zdraví dle ust. § 444 odst. 3 obč. zák., v druhém řízení se pak domáhali práv na ochranu osobnosti. Tento způsob však z hmotněprávního ani procesního hlediska nebylo možné považovat za správný.¹²⁰ Jedním z hlavních důvodů proč bylo k této věci zaujato takovéto stanovisko, byla překážka litispendence dle ust. § 83 o.s.ř., kdy zahájení řízení brání tomu, aby o téže věci probíhalo u jiného soudu jiné řízení.

3.2.1.2 Aktuální právní úprava

V roce 2012 byl ve Sbírce zákonů ČR publikován zákon č. 89/2012, občanský zákoník, s platností od 22. 3. 2012 a účinností od 1. 1. 2014, který na předešlou právní úpravu zcela pochopitelně nenavázal. Odškodnění za smrt osoby blízké podle § 444 odst. 3 obč. zák. bylo zastaralé a nereflektovalo ekonomický a sociální vývoj na našem území. Původní ustanovení, které tuto problematiku upravovalo, bylo nahrazeno ustanovením § 2959 o. z., kdy: „... *při usmrcení nebo zvlášť závažném ublížení na zdraví odčiní škůdce duševní útrapy manželu, rodiči, dítěti nebo jiné osobě blízké peněžitou náhradou vyvažující plně jejich utrpení. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.*“¹²¹ Jak je z výše uvedeného ustanovení patrné, je slovní spojení „zásady slušnosti“ dle mého mínění neurčitým právním pojmem, který je vždy potřeba nadefinovat vzhledem k určitému případu a zaměřit se na cíl, který je v případě určení výše náhrady zákonodárcem zjevně sledován. Otázkou však zůstává, co je pro pozůstalého dostatečná satisfakce za smrt blízké osoby. Zde je nutné zdůraznit, že pozůstalí jsou odškodňováni jako tzv. druhotné neboli sekundární oběti, kdy jim poskytnuté finanční prostředky mají za úkol především odškodnit nenadálou, nečekanou vzniklou situaci, což ve svých rozhodnutích opakovaně judikuje Nejvyšší soud. Nový občanský zákoník tak v tomto případě zavdal téma širokým diskuzím o tom, jak vysoká částka je vlastně přiměřená a dostatečná k tomu, aby se pozůstalí se smrtí osoby blízké dokázali alespoň po hmotné stránce důstojně vypořádat.

Zásadním rozdílem mezi předešlou a aktuální právní úpravou je především to, že autoři nového občanského zákoníku poměrně výrazně v tomto případě rozšířili pravomoc soudů v možnosti rozhodnout o výši přiznané částky

¹²⁰ŽDÁREK, R., TĚŠINOVÁ, J., ŠKÁROVÁ, M., WALTR, R., PÚRY, F. a kol. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 53.

¹²¹ust. § 2959 o. z.

subjektivní úvahou a následným precizním odůvodněním. Zároveň zde ze strany autorů byla snaha vyřešit problematiku aktualizace výše náhrady s ohledem na současnou a budoucí sociální a ekonomickou situaci.

Dle mého názoru je tato úvaha a její zavedení do právního předpisu krokem kupředu, neboť lidský život a rodinné vztahy jsou rozmanité a nelze za jejich narušení, ba dokonce trvalé přerušení, stanovit odškodnění paušalizovanou částkou případně vytvořit obdobnou metodiku, kterou vytvořil Nejvyšší soud k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. Dle slov JUDr. Petra Vojtky, soudce Nejvyššího soudu, se totiž nejedná o záležitost, které by bylo možné posoudit striktně z odborného medicínského hlediska, ale jedná se o zásah do osobnostní sféry jedince.

3.2.1.3 Nastavení výše náhrady při usmrcení

Jak již bylo zdůrazněno, při určování výše náhrady za duševní útrapy způsobené pozůstalým smrtí osoby blízké, je třeba do této výše reflektovat představy obecně vnímané slušnosti a spravedlnosti. Maximální výše odškodnění těchto útrap však zákonodárci nebyla nikterak stanovena, což vzbudilo v široké veřejnosti dojem, že lze požadovat částku mnohonásobně vyšší, než jaká byla přiznávána za dob platnosti staré právní úpravy. Tento mylný dojem následně vedl k uplatňování nepřiměřených nároků pozůstalými dosahujícími mnohdy částek ve výši několika milionů korun českých, a to bohužel pouze na základě tvrzených důvodů. Zcela logicky, a to nejen v případech silničních dopravních nehod, pojišťovny, coby pojistitelé, odmítaly takto nepřiměřené nároky pozůstalých v rámci pojistného plnění vyplácet a značná část sporů proto nebyla řešitelná mimosoudně, což s sebou zcela pochopitelně přineslo negativní následky. Nároky pozůstalých byly v hojné míře uplatňovány již v rámci trestního řízení, kde je však prostor pro dokazování s ohledem na dosažení účelu trestního řízení a zásadu rychlosti a hospodárnosti značně omezen. Trestní soudy proto přiznávaly náhrady za usmrcení v částkách pohybujících se okolo hranice 200 000 Kč, které v tu dobu považovaly za nesporné, a ve zbylé části požadovaných nároků odkazovaly pozůstalé na jejich vymožení v rámci civilního řízení, neboť trestní soud nárok pozůstalého nemůže v nepřiznané části zamítnout.¹²² Výše uvedené vedlo k nutnosti soudně vymezit alespoň pomyslné rozmezí odškodnění pozůstalých.

¹²² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2017, sp. zn. 25 Cdo 1689/2017

Ústavní soud ve svém rozhodnutí ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. ÚS 2844/14 přišel s požadavkem, aby obecné soudy pro určení relativně spravedlivé výše relativní náhrady porovnávaly výše náhrad přiznané v obdobných případech, ale i v případech jiných, kde došlo k zásahu do osobnostních práv jedince, především do práva na lidskou důstojnost.¹²³ Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1402/2015, vymezil výši peněžité náhrady pro skupinu citově nejúžeji spjatých osob v základním rozmezí od 240 000 Kč do 500 000 Kč bez zohlednění jakýchkoliv kritérií, která následně výchozí částku mohla snižovat či ba naopak zvyšovat.¹²⁴ K názoru odškodnit nemajetkovou újmu dle ustanovení § 2959 o. z. v průměrných rodinných vztazích a způsobenou průměrným zaviněním v částce pohybující se ve výši okolo 500 000 Kč se přiklání také odborná literatura.¹²⁵ Stanovení základního rozmezí pro určení výše peněžité náhrady v rozhodnutí Nejvyššího soudu bylo však odbornou veřejností podrobena značné kritice. Po celkovém uvážení se též kloním na stranu odborné veřejnosti a s předmětným rozhodnutím Nejvyššího soudu nesouhlasím, neboť se jím pouze omezilo požadování nepřiměřených nároků pozůstalých, ale i nadále bylo poněkud problematické určit v tomto poměrně širokém rozmezí výchozí částku pro odškodnění pozůstalých. Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 25 Cdo 894/2018 uveřejnil právní názor, dle kterého za účelné pro soudní i mimosoudní praxi považuje: „... *zajištění automatické valorizace náhrad vázat jejich vyčíslení na ukazatel průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok předcházející smrti poškozeného*“.¹²⁶ Pro nejbližší osoby (manžel, rodič, dítě) byla stanovena základní částka náhrady za usmrcení osoby blízké dvacetinásobkem průměrné měsíční mzdy. V roce 2018 byla dle statistických údajů průměrná měsíční mzda ve výši 31 885 Kč¹²⁷, z čehož vyplývá, že základní částka náhrady pro rok 2019 je stanovena na částku ve výši 637 700 Kč. V roce 2019 byla dle statistických údajů průměrná měsíční mzda ve výši 34 125 Kč, tedy v souvislosti s tímto byla základní částka náhrady pro rok 2020 určena na částku

¹²³ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. ÚS 2844/14

¹²⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1402/2015

¹²⁵ ŽDÁREK, R., TĚŠINOVÁ, J., ŠKÁROVÁ, M., WALTR, R., PŮRY, F. a kol. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s 52.

¹²⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2018 sp. zn. 25 Cdo 894/2018

¹²⁷ Průměrná mzda - vývoj průměrné mzdy, 2020. *Kurzycz* [online]. 2020 [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/makroekonomika/mzdy/>

ve výši 682 500 Kč.¹²⁸ Rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2019, sp. zn. 25 Cdo 3463/2018, bylo dovozeno, že v případě intenzivnějších vztahů mezi sourozenci (pozůstalý a zemřelý) lze dosáhnout základní částky pro určení náhrady při usmrcení na úrovni nejbližších osob blízkých.¹²⁹

3.2.1.4 Kritéria pro určení výše náhrady

Při určování výše náhrady za duševní útrapy spojené s usmrcením osoby blízké je třeba vzít v potaz všechny okolnosti, které na výši náhrady mají vliv. To znamená nejenom okolnosti na straně pozůstalého, ale také okolnosti na straně škůdce.¹³⁰ Tento právní názor byl uveřejněn v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 25 Cdo 894/2018. V tomto rozhodnutí mimo jiné Nejvyšší soud vymezil příkladná kritéria, ke kterým je nutné při určování výše náhrady přihlídnout.

Na straně pozůstalého se jedná zejména o posouzení kvality a intenzity vztahu se zemřelým. Velmi důležitým kritériem je, zda byl pozůstalý na zemřelého existenčně odkázán, dále věkový rozdíl mezi pozůstalým a zemřelým, jak už jsem ostatně zmiňovala výše, poskytnutí jiné satisfakce ze strany škůdce či způsob, jakým se pozůstalým o smrti jeho blízkého dozvěděl. Jako příklad zohlednění jednoho z kritérií lze uvést posouzení věkového rozdílu u rodiče a jeho dítěte. Ztráta milovaného rodiče znamená pro dítě každého věku velkou újmu, s ohledem na silné rodinné vazby převážně citovou. Intenzita a dopad této újmy na dítě se však bude měnit s ohledem na jeho věk. Zcela odlišně bude posuzována újma vzniklá dítěti velice útlého věku života, které není schopné si situaci plnohodnotně uvědomit, ba naopak za intenzivní bude považována újma způsobená dítěti školního věku, které je na rodiči jak existenčně, tak i citově hluboce závislé. Na dítě, které ztratilo svého rodiče v situaci, kdy s ním rodič již nesdílí společnou domácnost a samo dítě má vlastní rodinu, bude při určování výše náhrady za usmrcení nahlíženo též odlišně.¹³¹ Nutno zdůraznit, že psychická bolest pozůstalého bezprostředně po smrti blízkého člověka je jedincem vnímána jako hluboká, nesnesitelná, vyčerpávající a v krajních případech může být důvodem pro rozvoj duševních onemocnění. Všechna zmiňovaná kritéria, ale

¹²⁸ Průměrná mzda - vývoj průměrné mzdy, 2020. *Kurzycz* [online]. 2020 [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/makroekonomika/mzdy/>

¹²⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2019, sp. zn. 25 Cdo 3463/2018

¹³⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 25 Cdo 894/2018

¹³¹ Tamtéž.

i mnohá další, umožňují soudu alespoň přibližně zjistit, jak intenzivní nemajetková újma byla pozůstalému způsobena, což je pro určení její spravedlivé výše nezbytné. Při zjišťování reálného stavu by měl soud postupovat s ohledem na citlivost věci vždy co nejbezpečněji a nejefektivněji, tak, aby způsobená újma nebyla prohlubována a pozůstalý se domohl satisfakce již v trestním řízení.

Mezi další kritéria, která jsou s ohledem na určení výše náhrady za usmrcení osoby blízké příslušnými soudy posuzována, náleží příkladně míra a forma zavinění škůdce, jeho postoj ke škodné události, zda byla škodnou událostí zasazena osobnostní sféra škůdce a ve značně omezeném rozsahu se přihlíží i k jeho majetkovým poměrům. Postoj škůdce k tragické události je jednou z mnoha věcí, které intenzitu újmy pozůstalých mohou do jisté míry ovlivnit, a to samozřejmě pozitivně i negativně. Samotná satisfakce ve formě upřímně míněné, nikoli formální omluvy, projevené lítosti či správního nebo trestního postihu škůdce však není vnímána jako dostatečná, ale po jejím poskytnutí a následném zvážení může dojít k částečnému ponížení výše finančního plnění.¹³² Co se týče samotného zkoumání majetkových poměrů škůdce, zde je kladen důraz na to, aby poskytnutá peněžitá náhrada pozůstalým neměla pro škůdce likvidační charakter a škůdce i poté mohl prožít plnohodnotný život.¹³³

3.2.1.5 Právní předpisy *lex specialis*

Právní úpravu jednorázového odškodnění pozůstalých v obdobném pojetí, jak je v současné době nahlíženo na ustanovení § 2959 o. z., obsahují i některé právní předpisy *lex specialis*.

V zákoně č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů, je v ustanovení § 121 písm. d) upraveno, že v případě smrti vojáka z důvodu služebního úrazu nebo nemoci z povolání, je stát povinen pozůstalým poskytnout jednorázové odškodnění. Výše odškodnění je v ustanovení § 124 tohoto zákona určena na třicetinásobek minimální mzdy stanovené aktuálním nařízením vlády, kdy toto náleží: „... *pozůstalému manželovi a každému pozůstalému dítěti, které má nárok na sirotčí důchod z důchodového pojištění po zemřelém*“ a dále: „... *rodičům zemřelého vojáka, jestliže s ním žili ve společné*

¹³² VOJTEK, P. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. Svazek VI. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1118-1119.

¹³³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 25 Cdo 894/2018

domácnosti; odškodnění ve stejné výši přísluší i v případě, že se zemřelým vojákem žil ve společné domácnosti pouze jeden rodič“.

Dle zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů, náleží jednorázové odškodnění ve výši 400 000 Kč pozůstalému manželovi a nezaopatřenému dítěti v případě, že příslušník bezpečnostních sborů zemře v důsledku služebního úrazu nebo nemoci z povolání. Nárok na odškodnění ve výši 240 000 Kč má každý z rodičů, pokud žil se zemřelým příslušníkem bezpečnostních sborů v době smrti ve společné domácnosti.¹³⁴

3.2.2 Náklady pohřbu

*„Škůdce nahradí tomu, kdo je vynaložil, přiměřené náklady spojené s pohřbem v rozsahu, v jakém nebyly uhrazeny veřejnou dávkou podle jiného právního předpisu. Přitom se přihlédne k zvyklostem i k okolnostem jednotlivého případu.“*¹³⁵ Jak je z výše citovaného ustanovení patrné, jedná se o subjektivní právo, které může uplatňovat každý, tzn. nejenom pozůstalí, ale i osoba (případně osoby) od pozůstalých odlišná. První podmínkou pro vznik tohoto subjektivního práva je uspořádání pohřbu poškozeného, který zemřel v důsledku protiprávního jednání škůdce. Druhou podmínkou je pak skutečné vynaložení nákladů na pohřeb, které však zároveň nejsou hrazeny z žádné jiné dávky, např. pohřebního.¹³⁶ Do těchto nákladů můžeme zahrnout nejenom náklady spojené s pohřbíváním zemřelého do země či zpopelněním, ale též náklady na květinovou výzdobu, pořízení pomníku, kar atd.¹³⁷ Veškeré vynaložené náklady je ve většině případů potřeba doložit např. daňovými doklady, obzvláště pak, pokud je tento nárok uplatňován po pojišťovně, coby pojistiteli, z pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. Co se týká slovního spojení přiměřené náklady, zde je nutné opět přihlédnout k okolnostem daného případu, zejména pak k náboženskému vyznání či národnosti zemřelého, neboť co může být jedním vnímáno jako dostatečné, u druhého jedince platit nemusí.

¹³⁴ ust. § 109 odst. 1 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů

¹³⁵ ust. § 2961 o. z.

¹³⁶ BEZOUŠKA, P. In: HULMÁK, M. a kol.: *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 2072 s.

¹³⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14. 10. 2004, sp. zn. 25 Cdo 818/2004

3.2.3 Náhrada nákladů na výživu pozůstalým

Cílem, respektive hlavním účelem možnosti pozůstalých uplatňovat tento nárok je zajištění alespoň obdobného ekonomického stavu, který by zde s největší pravděpodobností existoval, kdyby vyživovatel nezemřel.¹³⁸ Současná právní úprava plynule navazuje na právní úpravu obsaženou v ust. § 448 obč. zák. Okruh pozůstalých, kteří jsou oprávněni požadovat peněžitý důchod, ale i jiná plnění po škůdci, v případě dopravních autonehod ve většině případů po pojistiteli, je limitován zákonem. V ust. § 2966 o. z. je výslovně uvedeno, že se jedná pouze o pozůstalé, kterým: „... zemřelý ke dni své smrti poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu.“¹³⁹ Z výše citované části příslušného ustanovení tedy plyne, že rozhodný stav je zjišťován ke dni úmrtí poškozeného, což mimo jiné potvrzuje ve svém rozhodnutí i Nejvyšší soud, který dospěl k právnímu názoru, že nelze, aby pozůstalí uplatňovali nárok na náhradu škody odůvodněnou tím, že by jim poškozený do budoucna takovouto výživu poskytovat měl, nebo mohl.¹⁴⁰

Náhrada takovéto škody je přitom vyplácena ve výši, kterou tvoří rozdíl mezi dávkami sociálního zabezpečení poskytnuté pozůstalému ze stejného důvodu, a ve výši finančních prostředků, které by dle racionálního očekávání poškozený na výživu pozůstalého s největší pravděpodobností vynaložil. Výchozím bodem je vždy průměrný čistý měsíční výdělek poškozeného. Zákon primárně předpokládá, že náhrada škody bude pozůstalým poskytována ve formě peněžitého důchodu. Vzhledem k tomu, že se však jedná o dispozitivní právní úpravu, nelze vyloučit i jinou formu plnění. Např. soud rozhodne v souladu s ust. § 2968 o odbytém, nebo v důsledku projevů autonomie vůle škůdce (pojistitele) a pozůstalého může být uzavřena dohoda o jednorázovém odškodnění.¹⁴¹

Jako obtížné bych určitě charakterizovala zjištění výše náhrady nákladů na výživu pozůstalým po jedinci, který byl v době úmrtí osobou samostatně výdělečně činnou, neboť u takovéto osoby je výše příjmů pro futura daleko více ovlivněna různými faktory, než je tomu např. u zaměstnance.

¹³⁸ BEZOUŠKA, P. In: HULMÁK, M. a kol.: *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1741-1743.

¹³⁹ ust. § 2966 o.z.

¹⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. dubna 2003, sp. zn. 25 Cdo 1409/2001

¹⁴¹ BEZOUŠKA, P. In: HULMÁK, M. a kol.: *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1741-1743.

3.2.4 Škoda na věci

Dalším důležitým a v této práci posledním podrobně zmiňovaným nárokem, jenž mohou pozůstatí vůči škůdci uplatnit, je náhrada při poškození věci tak, jak ji blíže specifikuje ust. § 2969 o. z. Zákonou definici věci obsahuje ust. § 489 o. z., dle kterého je věc vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí. Obecně u dopravních nehod, a to nejenom těch tragických, dochází ke škodám na věcech v hojné míře. V těchto případech zpravidla hovoříme o konkrétní věci - dopravním prostředku. Tím však není vyloučeno, aby při dopravní nehodě byla poškozena jakákoliv jiná věc. Při poškození věci je škůdce povinen nahradit její obvyklou cenu, jež je posuzována vzhledem k době, kdy k poškození věci došlo a zohlední se přitom i to, co poškozený musí účelně k obnovení nebo nahrazení funkce věci vynaložit.¹⁴² Věc přitom nemusí být poškozena úplně, ale postačí, aby byla z estetického či funkčního hlediska snížena její hodnota. Na samotné ohrožení věci bez dalšího následku však nelze nahlížet jako na její porušení.¹⁴³

V souvislosti se škodou způsobenou na vozidle bylo vydáno nespočet soudních rozhodnutí, kdy za velice přínosný lze označit náleží Ústavního soudu k problematice tzv. obchodního znehodnocení. Před vydáním tohoto stěžejního náleží Ústavního soudu byl totiž obecnými soudy zastáván právní názor, na základě kterého nebylo možné, aby se poškození domáhali náhrady nákladů na provedení opravy poškozeného vozidla a zároveň požadovali též úhradu rozdílu tržní hodnoty vozidla před tím, než bylo poškozeno, a tržní hodnoty po jeho opravě. Ústavní soud v tomto náleží však konstatoval, že pokud by poškozenému byly hrazeny pouze náklady na opravu, nikoli však rozdíl tržních hodnot vozidla před poškozením a po jeho opravě, nebyla by poškozenému hrazena protiprávním jednáním způsobená skutečná škoda, neboť vozidlo již nepřináší poškozenému ten stejný užitek.¹⁴⁴

V souvislosti s tragickými dopravními nehodami je velmi často zmiňováno slovní spojení „totální škoda“ vozidla. Ač při vyslovení tohoto pojmu majorita široké veřejnosti nabyde dojem, že takto poškozené vozidlo je již neopravitelné,

¹⁴² ust. § 2969 odst. 1 o. z.

¹⁴³ BEZOUŠKA, P. In: HULMÁK, M. a kol.: *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1746 – 1750.

¹⁴⁴ Nález Ústavní soudu ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. II. ÚS 795/16

ne vždy tomu tak skutečně je.¹⁴⁵ Ve většině případů se skutečně jedná o tak rozsáhlou škodu na vozidle, že jeho oprava již vůbec není možná (totální škoda technická) a je nutná jeho ekologická likvidace. V praxi se též lze setkat i s případy, kdy vozidlo opravitelné je, ale jeho oprava postrádá jakýkoliv ekonomický smysl (totální škoda ekonomická), neboť cena takovéto opravy značně převyšuje hodnotu vozidla před škodnou událostí. Při likvidaci škodné události bývá pojistitelem vypláceno pojistné plnění ve výši obvyklé ceny vozidla ponížené o cenu použitelných dílů, kdy tuto obvyklou cenu určuje pověřený likvidátor. Za důležité považuji upozornit na skutečnost, že vznikem totální škody na vozidle zaniká havarijní a jiné dobrovolné smluvní pojištění, ne však pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. To zaniká až po samotné likvidaci vozidla poškozeného při dopravní nehodě.

Pojistné plnění za škodu způsobenou při dopravní nehodě na věci, jež byla ve vlastnictví zemřelého, je v případech, ve kterých již bylo pravomocně skončeno dědické řízení, vypláceno napřímo jednotlivým dědicům zemřelého. Za situace, že dědické řízení prozatím pravomocně skončeno nebylo, se stává poskytnuté pojistné plnění součástí pozůstalosti.

3.3 Kazuistika

V březnu roku 2019 byla na silnici II. třídy v okr. Trutnov, způsobena řidičkou osobního automobilu Škoda Felicia, dopravní autonehoda, při níž byl usmrcen řidič motocyklu BMW R 1200 GS R 12. Výše popsané bylo zaznamenáno do protokolu o nehodě v silničním provozu, jenž byl vydán příslušným dopravním inspektorátem Policie České republiky.

Na základě šetření PČR, Krajského ředitelství policie Královéhradeckého kraje, Územního odboru Trutnov, Oddělení obecné kriminality SKPV bylo v říjnu roku 2019 vydáno usnesení, kterým bylo v souladu s § 160 odst. 1 TrŘ, zahájeno trestní stíhání řidičky osobního automobilu, jako obviněné, ze spáchání přečinu usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1,2 TZ, kterého se měla dopustit tím, že řídila vlastní osobní motorové vozidlo tovární značky Škoda Felicia, přičemž se nechovala ohleduplně a ukázněně, aby svým jednáním neohrožovala život, zdraví nebo majetek jiných osob ani svůj vlastní. Své chování nepřizpůsobila zejména

¹⁴⁵ Technická versus ekonomická totální škoda. *IPojištění.cz* [online]. 2019, 2019 [cit. 2020-03-27]. Dostupné z: <https://www.ipojisteni.cz/clanky/technicka-versus-ekonomicka-totalni-skoda>

stavebnímu a dopravně technickému stavu předmětné pozemní komunikace, její kategorii a třídě, situaci v provozu na pozemních komunikacích, svým schopnostem, vlastnostem vozidla, kdy při výjezdu z přehledné pravotočivé zatáčky z neodůvodněných příčin se svým vozidlem vjela celou jeho šíří do protisměrného jízdního pruhu, kde čelně narazila do protijedoucího motocyklu tov. zn. BMW R 1200 GS R12, v důsledku čehož, jehož řidič zemřel. I ve zpracovaném znaleckém posudku byla z technického hlediska uvedena jako hlavní a jediná příčina dopravní nehody vjetí a následný pohyb vozidla Škoda Felicia v jízdním koridoru motocyklu BMW. Svým způsobem jízdy vytvořila řidička vozidla Škoda Felicia pro řidiče motocyklu překážku náhlou a neočekávanou a k odvrácení střetu ze strany řidiče motocyklu nebyl v krátkém časovém úseku žádný prostor.

K dotvoření úplného obrazu o situaci nastalé po předmětné autonehodě je nutno uvést, že se jednalo o řidiče ve věku 33 let, s výborným zdravotním stavem, vysokoškolsky a odborně vzdělaného (advokáta) a jeho partnerka byla v době předmětné dopravní nehody na rodičovské dovolené s nezletilou desetiměsíční dcerou a druhé nezletilé dceři bylo v inkriminované době dva a půl roku. Poškozený byl tedy v době dopravní nehody fakticky jediným živitelem celé rodiny, neboť výlučně on rodinu po stránce materiální zabezpečoval a celá rodina byla na jeho příjmu bezprostředně závislá.

Partnerce zemřelého byla výše popsána událost oznámena přes mobilní telefon matkou zemřelého. Ještě tentýž den byla partnerka zemřelého kontaktována krizovými interventy, kteří mimo jiné poskytli pozůstalé odborné rady týkající se oznámení úmrtí otce nezletilým dcerám, respektive té starší z nich.

V případě dopravních autonehod se nároky za vzniklou materiální a imateriální újmu uplatňují primárně po pojišťovně, coby pojistiteli, u které je sjednáno smluvní zákonné pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, kterým silniční dopravní nehoda byla zapříčiněna. Vždy záleží na konkrétním případě a na okolnostech celé škodné události, avšak v praxi jsem se setkala i s tím, že pojistitel odmítal vyplatit pojistné, někdy bohužel i zálohu na pojistné plnění pozůstalým do doby, než viník dopravní nehody bude pravomocně uznán vinným. Výše uvedené, zejména dokumenty a výsledek šetření svědčící, respektive

prokazující jednostranné zavinění řidičky osobního automobilu, bylo v tomto v případě ku prospěchu pozůstalých. Ze strany pozůstalých došlo vůči pojistiteli k uplatnění třech rozdílných nároků. Jednalo se o uplatnění nároku na náhradu nákladů pohřbu, nároků na náhradu za usmrcení a nároku na náhradu škody, jež byla způsobena extrémním poškozením motocyklu BMW (tzv. totální škoda). Nárok na náhradu nákladů výživy pozůstalých, vůči kterým měl poškozený ke dni úmrtí vyživovací povinnost dle ust. § 2966 o. z. pozůstalými uplatněn nebyl, a to především s ohledem na výši dávek důchodového pojištění, resp. sirotčích důchodů, které byly oběma nezletilým dcerám poškozeného přiznány.

Co se týče nároků pozůstalých na náhradu za usmrcení, byly vůči dotčené pojišťovně uplatněny za partnerku zemřelého a jeho obě nezletilé dcery v částkách ve výši 1 200 000 Kč za každou z nich, za matku (odůvodnění výše požadované náhrady při usmrcení viz příloha č. 3), otce a bratra zemřelého v částce ve výši 800 000 Kč za každého z nich a za matku partnerky zemřelého v částce ve výši 500 000 Kč. Jak jsem se již zmiňovala v podkapitole Nastavení výše náhrady při usmrcení osoby blízké, v roce 2019 byla výchozí částkou pro odškodnění náhrady za usmrcení částka ve výši 637 700 Kč, která následně mohla být s ohledem na aplikovaná kritéria zvýšena či snížena. Vzhledem k výše uvedenému proto byly uplatněny po pojistiteli částky vyšší, a to zejména pro možnost vytvoření určitého prostoru k jednání o konečné výši odškodnění. Ze strany pojistitele byly pro každého pozůstalého učiněny vždy dvě nabídky. První nabídka zahrnovala odškodnění pozůstalého bez uzavření dohody o narovnání, což ale zároveň umožňovalo domoci se vyššího odškodného soudní cestou. Druhá nabídka byla u každého pozůstalého vždy o 100 000 Kč vyšší než nabídka první, podmínkou však bylo uzavření dohody o narovnání mezi pojistitelem a poškozeným, ve které by se poškozený zavázal, že v souvislosti s předmětnou škodnou událostí a odškodněním dle § 2959 o. z. nebude po pojistiteli požadovat žádná další plnění nad rámec toho, co mu již pojistitelem v této souvislosti bylo vyplaceno.

Zde bych ráda zdůraznila, že stejně tak, jako u všech záležitostí týkajících se rodiny či osobního stavu klientů, je i v těchto případech při rozhodování právního zástupce o dalším postupu nutná určitá dávka empatie a racionálního zhodnocení nastalé situace. Za úvahu zcela jistě stojí zvážení, zda existují opodstatněná a doložitelná tvrzení, která by výslednou výši odškodnění poskytnutou pojistitelem mohla tak razantním způsobem navýšit, aby bylo nutné

klienty při dokazování a ve výsledku v rámci celého soudního řízení, ať už trestního či případně civilního, nutit opakovaně prožívat velmi těžké období jejich života a jejich újmu o to více prohlubovat. Po zvážení všech možných kritérií, zejména pak s ohledem na nezletilé dcery a partnerku poškozeného, uzavřeli pozůstalí s pojistitelem dohody o narovnání. Nezletilé dcery a partnerka pozůstalého byly z titulu náhrady za usmrcení odškodněny každá ve výši 750 000 Kč, matka, otec a bratr poškozeného každý v částce ve výši 650 000 Kč a matka partnerky poškozeného ve výši 450 000 Kč. U nezletilých dcer byl podmínkou výplaty pojistného plnění souhlas opatrovnického soudu.

Co se týče nároku na náhradu škody dle ust. § 2910 o. z. a nároku na náhradu nákladů pohřbu dle ust. 2961 o. z., byly ze strany pojistitele vyplaceny příslušným pozůstalým v plné výši tak, jak byly pozůstalými vyčísleny a doklady řádně doloženy.

Nad rámec občanskoprávních nároků, které byly pozůstalými uplatněny vůči pojistiteli a následně pojistitelem vyplaceny, uhradila řidička osobního automobilu značky Škoda Felicia nezletilým dcerám poškozeného částku ve výši 50 000 Kč, a to zejména pro účely trestního řízení.

S ohledem na výše uvedené a též na skutečnosti, že se řidička, jakožto výlučný viník dopravní nehody a obžalovaná, při hlavním líčení k činu doznala, nad svým jednáním projevila lítost, zkontaktovala se z pozůstalými, škodnou událost prostřednictvím svého syna řádně nahlásila a dala souhlas s podmíněným zastavením svého trestního stíhání, rozhodl Okresní soud v Trutnově usnesením tak, že dle § 223a tr. řádu za použití § 307 odst. 1, odst. 2 tr. řádu se trestní stíhání obžalované podmíněně zastavuje a stanovil zkušební dobu v délce 3 let. Obžalovaná se zároveň dobrovolně zavázala, že se během zkušební doby zdrží řízení motorových vozidel.

Závěrem této kazuistiky bych ráda zdůraznila, že na časové ose mezi předmětnou dopravní nehodou (polovina března 2019) a vyplacením všech nároků pozůstalých (počátek března 2020) uplynul bez několika málo dnů pouze jeden rok. Přičemž první nárok pozůstalých byl vůči pojistiteli uplatněn až v měsíci říjnu roku 2019. Tento případ byl svým hladkým průběhem, především pak bezproblémovou komunikací mezi pojistitelem a právním zástupcem pozůstalých, poněkud modelový. Bohužel ve většině případů je poskytnuté pojistné plnění ze

strany pojistitele v rámci mimosoudního vyrovnání nedostatečné a je tak nezbytné se důstojného odškodnění za smrt osoby blízké domáhat soudní cestou.

4. Srovnání vybraných soudních rozhodnutí

Z odborného, ale i lidského hlediska je velmi těžké posoudit a dotvrdit intenzitu vzniklé nemajetkové újmy pozůstalého. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku uvádí, že tato újma je natolik specifická, že nelze její posouzení striktně začlenit do sazebníku vytvořeného zákonodárcem, jak tomu bylo v předchozí právní úpravě, a od této myšlenky se proto zcela upouští. Pravomoc zkoumat a následně rozhodnout o duševní bolesti jedince byla svěřena výlučně do rukou soudů a zákonodárci nepřísluší jakýmkoliv způsobem zasahovat do jejich rozhodování. S obdobným nahlížením na danou problematiku se lze setkat například i v Code civil nebo ve Zivilgesetzbuch.¹⁴⁶

Srovnávání výší přiznaných náhrad v jednotlivých zemích považuji za naprosto iracionální, neboť vždy záleží na konkrétních okolnostech daného případu, platné právní úpravě v daném státě a též je nutné v daném státě zohlednit i komplexní systém sociálního zabezpečení jednotlivců. Je všeobecně známé a i z odůvodnění rozhodnutí Nejvyššího soudu vyplývá, že zejména v anglosaských zemích dosahují přiznané náhrady za usmrcení v přepočtu řádů několika milionů korun českých. Naopak v sousední Rakouské republice se přiznané odškodnění za usmrcení pohybuje okolo 20 000 EUR. Příkladně lze uvést i státy, ve kterých jejich platná právní úprava možnost vymáhat náhradu při usmrcení nepřiznává (Nizozemské království, donedávna Spolková republika Německo) nebo vytyčuje rozmezí pro přiznání této náhrady v přepočtu od 100 000 Kč do 200 000 Kč (Švédské království, Maďarsko, Finská republika).¹⁴⁷

I přes výše uvedené bych ale ráda komparovala výše odškodnění v České republice a ve Slovenské republice, neboť mám za to, že tyto státy, respektive jejich právní úprava nahlíží na problematiku odškodňování při usmrcení velmi obdobným způsobem, u Slovenské republiky však s náznakem odkazu na naši předešlou právní úpravu. Cílem této komparace však není vymezit a popsat problematiku odškodňování při usmrcení v souvislosti se silničními dopravními nehodami ve Slovenské republice a následně ji porovnat s českou právní úpravou,

¹⁴⁶ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku (konsolidovaná verze). *Ministerstvo spravedlnosti*. [online]. 3. 2. 2012 [cit. 2019-11-30]. Dostupný z [www: http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf](http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf)

¹⁴⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 25 Cdo 894/2018

nýbrž komparace již priznaných výší odškodnění v obdobných případech v obou státech.

Vzhledem k velké četnosti tragických dopravních nehod, jak na území Slovenské republiky, tak i na území České republiky, a s tím spojeného vymáhání nároků za usmrcení osob blízkých, jsem ke komparaci výše odškodnění vybrala případy, kdy byla v důsledku silniční dopravní nehody usmrcena osoba a nárok na náhradu nemajetkové újmy uplatňovalo její již zaopatřené dítě. Při porovnávání jsem vycházela jak z rozhodnutí, která byla vydána příslušnými soudy Slovenské a České republiky, tak i z webové aplikace obsahující databázi judikatury nemajetkové újmy, kterou vytvořil Nejvyšší soud České republiky ve spolupráci s Centrem dopravního výzkumu, v. v. i., jež je široké veřejnosti dostupná na internetové adrese www.datanu.cz.

Výchozím případem pro komparaci byla dopravní nehoda, která se stala na území Slovenské republiky. Při autonehodě byla řidičem nepojištěného vozidla vážně zraněna žena ve věku 57 let, která následně v důsledku utrpených zranění zemřela. Tato předmětná dopravní nehoda se stala na podzim roku 2014. Dcera zemřelé se podanou žalobou domáhala náhrady nemajetkové újmy za usmrcení své matky v částce ve výši 15 000 EUR. Okresní soud Prievidza, jakožto soud první instance, ve svém rozsudku podané žalobě v plném rozsahu vyhověl, avšak proti tomuto rozsudku okresního soudu bylo jedním ze žalovaných (Slovenská kancelária poisťovateľov) podáno včasné a řádné odvolání. Celý případ byl proto projednán též před Krajským soudem v Trenčíně, který jakožto odvolací soud rozhodnutí soudu první instance potvrdil.¹⁴⁸ Následně bylo v téže věci tím samým žalovaným podáno dovolání k Nejvyššímu soudu Slovenskej republiky, který podané dovolání odmítl. Dceři zemřelé tak byla soudem přiznána náhrada ve výši 15 000 EUR, což v přepočtu dle průměrného kurzu v roce 2017 (rok podání žaloby) na českou korunu byla částka ve výši cca 394 950 Kč.¹⁴⁹

K výše uvedenému případu jsem pro přirovnání vybrala skutkově velmi podobný případ, který byl v prvním stupni řešen Okresním soudem v Ostravě a následně Krajským soudem v Ostravě, jako soudem odvolacím. Řidič vozidla na podzim roku 2015 přehlédl a následně srazil chodkyni ve věku 68 let přecházející

¹⁴⁸ Rozsudek Krajského soudu v Trenčíně ze dne 5. 9. 2018, sp. zn. KSTN/5Co/124/2018

¹⁴⁹ EUR průměrné kurzy 2017, historie kurzů měn. *Kurzycz* [online]. [cit. 2020-02-16]. Dostupné z: <https://www.kurzycz.cz/kurzy-men/historie/EUR-euro/2017>.

po přechodu pro chodce. Tato žena v důsledku zranění způsobených při střetu s vozidlem téhož dne zemřela. Řidič vozidla z místa nehody odjel, aniž by se přesvědčil, zda chodkyně utrpěla nějaká poranění a neposkytl jí potřebnou pomoc. Syn zemřelé se v rámci adhezního řízení domáhal odškodnění z titulu náhrady za usmrcení matky ve výši 2 500 000 Kč. Poškozenému bylo Krajským soudem v Ostravě přiznáno odškodnění v částce ve výši 500 000 Kč, přičemž se zbytkem nároku byl poškozený odkázán na řízení ve věcech občansko-právních.¹⁵⁰

¹⁵⁰ Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 15. 7. 2016, sp. zn. 6 To 350/2016

5. Návrhy de lege ferenda

V rámci této diplomové práce jsem prozatím rozebírala pouze právní úpravu adhezního řízení a nemajetkové újmy de lege lata. Okrajově jsem se zaměřila ve světle platného práva i na rozbor majetkové škody a bezdůvodného obohacení.

Při studiu odborné literatury, periodik, soudních rozhodnutí a dalších zdrojů, z nichž na některé v této práci odkazuji, jsem dospěla k závěru, že každá změna právní úpravy s sebou přináší nejenom pozitiva, ale také určitá negativa. Proto bych ráda tuto samostatnou kapitolu věnovala svým úvahám a též navrhla některé možné změny právní úpravy do budoucna.

Postavení poškozeného v trestním řízení se v průběhu let upevňovalo a docházelo k postupnému rozšiřování oprávnění, které mu zákon přiznával, a to až do dnešní podoby. Dnes je na poškozeného nahlíženo jako na jednu ze stran trestního řízení s poměrně širokým spektrem zákonem garantovaných práv. Jak jsem v této práci již několikrát zmiňovala, poškozenými v rámci trestního řízení mohou být i pozůstalí. Tito mají za předpokladu splnění zákonem stanovených podmínek nárok požadovat po pachateli trestného činu odškodnění, kdy určitá kategorie poškozených disponuje oprávněním se se svým nárokem k adheznímu řízení připojit. Největší úskalí platné právní úpravy spatřuji především ve stanovení aktuální základní výše náhrady při usmrcení, jakožto jednoho z nároků, které lze v důsledku vzniklé imateriální újmy pozůstalým uplatnit.

Výchozí částka pro určení konečné výše tohoto nároku, je pro rok 2020 stanovena na 682 500 Kč. Tato částka by dle názoru Nejvyššího soudu ČR měla být modifikována s ohledem na okolnosti jak na straně škůdce, tak i na straně poškozeného, pouze v řádu desítek procent, nikoli však vícenásobků.¹⁵¹ Dle mého názoru je tato základní výše náhrady při usmrcení nedostatečná, a to zejména s porovnáním kompenzovaných vzniklých majetkových škod. Za prvopočátek úskalí právní úpravy vyčíslování tohoto nároku lze označit již obč. zák. z roku 1964, neboť právě od tohoto roku až do 31. 12. 2013 byla stanovena náhrada za škodu usmrcením paušální částkou, která nebyla navyšována, a to i přes ekonomické, sociální a politické změny, jež se v průběhu těchto let na území

¹⁵¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 25 Cdo 894/2018

nynější České republiky odehrály. Zcela souhlasím s názorem Nejvyššího soudu, že je třeba základní částku pro určení konečné výše tohoto nároku navázat na ukazatel podléhající automatické valorizaci. S čím však zásadně nesouhlasím je skutečnost, že dle aktuální judikatury je výchozí částka pro určení náhrady při usmrcení stanovena pouze na dvacetinásobek průměrné hrubé měsíční nominální mzdy. Hodnota lidského života je Metodikou Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví navázána na stejný ukazatel, jako je tomu u náhrady při usmrcení, avšak s tím rozdílem, že je stanovena na jeho čtyřicetkrát násobek. I přes skutečnost, že na rozdíl od nároků posuzovaných dle výše zmíněné metodiky u náhrady při usmrcení nedochází k odškodňování primárních obětí, mělo by být bráno v potaz, že život blízkého člověka je jedinečný a ničím nenahraditelný. Za naprosto iracionální tedy považuji, že za způsobenou majetkovou škodu např. na osobních automobilech, je vypláceno odškodnění i v řádech několika miliónů korun. Za důstojné bych do budoucna považovala odškodnit ztrátu blízkého člověka v částce odpovídající zhruba stonásobku průměrné hrubé měsíční nominální mzdy za kalendářní rok předcházející smrti poškozeného.

Určitým přínosem by také bylo přenastavení jednotlivých kritérií pro snížení či zvýšení výchozí částky pro odškodnění náhrady při usmrcení. Z mého pohledu by výchozí částka pro odškodnění mohla být soudem ponížena až na nulovou hodnotu, a to zejména v těch případech, kdy pozůstalí o osobu až do doby jejího úmrtí nejeví žádný zájem.

Za zmínku stojí i nedokonalá právní úprava týkající se podání odporu proti trestnímu příkazu. Zákon umožňuje podat odpor proti trestnímu příkazu pouze určenému okruhu osob, mezi které však poškozený řazen není, a to i přes skutečnost, že v současné době je o nárocích poškozených ve značné míře trestními příkazy rozhodováno. V případech, ve kterých je o řádně a včasné uplatněném nároku poškozeného rozhodnuto nesprávně či je rozhodnutí o tomto nároku opomenuto, je poškozenému znemožněno se proti vydanému trestnímu příkazu ve výroku o náhradě škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení bránit. Při nejbližší novelizaci by proto měl být vymezený okruh osob oprávněných podat proti trestnímu příkazu odpor o poškozeného rozšířen.

Závěr

I přes skutečnost, že téma diplomové práce je adhezní řízení, jsem se po předchozím souhlasu vedoucího práce prioritně zabývala tragickými silničními dopravními nehodami a též nároky, jež mohou pozůstalí těchto obětí nejen v rámci adhezního řízení uplatnit. Jsem si plně vědoma toho, že ne všechny kapitoly této diplomové práce jsou rozpracovány vyčerpávajícím způsobem, což by ale vzhledem k omezenému rozsahu práce nebylo ani možné. Proto bylo nezbytné v rámci tak rozsáhlého tématu vybrat problematiku pojednávající o konkrétní věci. Cílem diplomové práce bylo propojit trestní a civilní právo a poskytnout tak svým způsobem ucelené informace o problematice, jejíž úprava je v českém právním řádu roztržena do několika právních předpisů a doplněna četnými soudními rozhodnutími s odlišnými právními názory i lidskými pohledy na věc.

Jednou z velice důležitých zásad, která v této práci mimo jiné také byla v souvislosti s adhezním řízením rozebírána, je zásada dispoziční. Poškozený, který má oprávnění požadovat náhradu škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, musí tento výše popsaný nárok uplatnit. Samotné uplatnění nároku však není jedinou podmínkou pro to, aby tento nárok byl poškozenému přiznán a následně došlo k odškodnění poškozeného. Poškozený má též povinnost vzniklou újmu (majetkovou, nemajetkovou) či bezdůvodné obohacení dotvrdit a samozřejmě také prokázat. Vzhledem k problematice rozebírané v této práci bych ráda podotkla, že prokázat zejména nemajetkovou újmu je pro poškozeného nesmírně obtížné. Pokud se v návaznosti na výše uvedené vrátím ke kazuistice rozebírané v této diplomové práci, tak mezi úmrtím motorkáře a nařízeným hlavním líčením uplynulo více jak 10 kalendářních měsíců. Za tu dobu se pozůstalí do jisté míry se smrtí osoby blízké dokázali smířit a újmu jim způsobenou nevnímají natolik markantně jako např. několik málo dnů po nešťastné události. I tato skutečnost by dle mého názoru měla být při prokazování intenzity způsobené imateriální újmy brána v potaz a měla by též být zohledněna i při určování konečné výše náhrady při usmrcení.

V rámci třetí kapitoly, kterou považuji za stěžejní kapitolu této práce, jsem se zaměřila na komplexní rozpracování problematiky určení výše náhrady při usmrcení, jakožto jednoho z nároků, který pozůstalí mohou po škůdci (pojistiteli)

požadovat. Toto téma ze svého subjektivního pohledu považuji za velice zajímavé a dovoluji si tvrdit, že odbornou literaturou poněkud opomíjené. Po rekonstrukci občanského práva se upustilo od odškodňování nejbližších osob zákonem paušalizovanou částkou a bylo zavedeno odškodňování pozůstalých dle zásad slušnosti, což z prvopočátku vyvolalo u poškozených mylné představy o tom, že tento nárok bude odškodňován v částkách několikanásobně vyšších, než tomu bylo doposud.

Dalším problémem, který s přijetím nové právní úpravy vyvstal, bylo určit základní výši náhrady při usmrcení, která by svým způsobem odrážela ekonomický a sociální vývoj lidské společnosti a byla tak bez ohledu na stáří právního předpisu vždy aktuální. Stejně jako Nejvyšší soud České republiky spolu s dalšími odborníky vytvořil v návaznosti na nově přijatou právní úpravu náhrady při ublížení na zdraví dle ust. § 2958 o. z. Metodiku Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví, tak významně svým Rozsudkem ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 25 Cdo 894/2018 zasáhl i do určení výchozí výše náhrady při usmrcení nebo zvláště závažném ublížení na zdraví dle ust. § 2959 o.z. Za účelné pro soudní i mimosoudní praxi totiž Nejvyšší soud považuje vyčíslení výchozí částky náhrady vázat na ukazatel průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok předcházející smrti poškozeného, a to zejména pro zajištění automatické valorizace této náhrady. I přes skutečnost, že výchozí částka pro odškodnění byla judikatorně dovozena a částečně se tak vyřešila nastalá právní nejistota, převládá u široké veřejnosti názor, že nároky na náhradu při usmrcení, jež bývají pozůstalým v dnešní době přiznávány v průměrné výši cca 650 000 Kč/ osoba, jsou v porovnání s odškodněním materiálních škod spíše úsměvné, než aby mohly být chápány jako zadostiučinění.

V rámci této práce byly charakterizovány i další druhy nároků (náklady na výživu, náklady pohřbu a nárok na náhradu škody), jejichž uplatnění náleží nejenom pozůstalým, ale např. v případě nákladů pohřbu kterékoliv osobě, která náklady na pohřeb zemřelé osoby vynaložila, a to v rozsahu, v jakém nebyly kryty veřejnou dávkou. Mojí hlavní prioritou při psaní této práce bylo co možná nejpřehledněji zpracovat danou problematiku a vytvořit pomyslný přehled nejenom pro laickou i odbornou veřejnost jako takovou, ale zejména pro jedince,

kteří se v důsledku úmrtí osoby blízké při silniční dopravní nehodě v roli pozůstalého ocitnou.

Za cíl jsem si kladla též aktuální právní úpravu zhodnotit, poukázat na její nedostatky a navrhnout její případné změny do budoucna, které by tyto nedostatky eliminovaly. Myslím si, že z diplomové práce je více než patrné, že nedostatků v právní úpravě rozebíraného tématu je hned několik. I přes snahu zákonodárců a soudů však nedošlo k jejich úplnému odstranění. Samotné návrhy de lege ferenda k dané problematice by svým rozsahem mohly být samostatným tématem pro diplomovou práci, z tohoto důvodu jsem se v závěru této práce zaměřila pouze na ty, u nichž považuji změnu právní úpravy do budoucna za nezbytnou.

Závěrem nutno také podotknout, že v rámci prevence vzniku dopravních nehod je oddělením Ministerstva dopravy ČR (BESIP) pro žáky mateřských a základních škol připravena celá řada edukativních materiálů. Tyto jsou zpravidla používány při vyčleněných hodinách dopravní výchovy, kdy kromě pověřeného vyučujícího bývá dané téma vysvětlováno i odborníkem z praxe. Smyslem dopravní výchovy je primárně připravit žáky na bezpečný pohyb v rámci provozu na pozemních komunikacích, a to ať už jako chodce, cyklisty či členy posádky automobilů. Osobně jsem měla možnost seznámit se s podklady pro výuku dopravní výchovy na ZŠ Smetanova Hlinsko, kde kromě teoretické části, ve které si žáci osvojují základní pravidla silničního provozu, dopravní značení, nezbytnou výbavu jízdního kola a samozřejmě i základy první pomoci, absolvují i praktickou část na dopravním hřišti, jež se nachází v areálu této ZŠ. Po rozhovorech vedených s jednotlivými žáky předmětné ZŠ vyšlo najevo, že poznatky získané z teoretické i praktické části dopravní výchovy ve svém volném čase hojně využívají. S dopravními nehodami však ve většině případů nemají osobní zkušenost.

Domnívám se, že mimo jiné právě i cílená prevence, a to nejenom u dětí a mladistvých, ale i u ostatních osob, může do budoucna snížit počet evidovaných tragických dopravních nehod na pozemních komunikacích, a to i přes neustále narůstající hustotu provozu. Snížení smrtnosti v důsledku výše uvedeného si Ministerstvo dopravy ČR klade jako jeden z dlouhodobých cílů. Pochopitelně, že každý z nás může k naplnění tohoto cíle přispět už jen svou vlastní obezřetností.

Summary

In my thesis on the topic “Adhesion proceedings”, with regard to the scope of the chosen topic, I focused primarily on the issue of tragic road accidents. The aim of the thesis was to interconnect criminal and civil law. I gave integrated overview of the claims that the survivors of victims of tragic road accidents might not only demand in the context of adhesion proceedings.

In the first chapter of the thesis I specified the basic attributes of the adhesion proceedings, the principles governing this part of the criminal proceedings and also the possibilities, the criminal court might use to decide on the claim of the injured party. In the second chapter by using the comparative analysis, I focused on non-material harm from the point of view of the previous and current legal regulation, including more general specification of the difficulties of social application and smart money.

The issue of road accidents and claims of victim survivors of tragic road traffic accidents was elaborated in detail in the third chapter, which I consider to be the main chapter of this thesis. The survivors of the victims are in this case compensated as secondary victims. A very significant problem that arose after the recodification of civil law and the abandonment of the idea of compensating compensation for lump sums, was to determine the basic amount of such compensation. After the basic amount for the compensation of these secondary victims has been inferred by the case law of the Supreme Court in 2018, it can be said that the status of the secondary victim has generally improved compared to the previous legislation. Despite the above, I consider that the actual compensation of secondary victims is still insufficient with regard to the comparison of compensation for property damage.

Seznam zdrojů

Knižní publikace:

- CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2006, 871 s. ISBN 80-7201-594-X.
- DRAŠTÍK, A., ENGELMANN, J., FLÍDR, A. *Silniční doprava - trestná činnost*. Český Těšín: Poradce, 2011. 264 s. ISBN 978-80-7365-327-9.
- DURDÍK, T. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018, 435 s. ISBN 978-80-7598-109-7.
- FRYŠTÁK, M. *Trestní právo hmotné*. Stav ke dni 1. 9. 2012. Ostrava: Key Publishing, 2012, 164 s. ISBN 978-80-7418-158-0.
- GŘIVNA, T., ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Zákon o obětech trestných činů*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, 544 s. ISBN 978-80-7400-513-8.
- HIRT, M. *Dopravní nehody v soudním lékařství a soudním inženýrství*. Praha: Grada, 2012. 151 s. ISBN 978-80-247-4308-0.
- HULMÁK, M. a kol.: *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 2072 s. ISBN 978-80-7400-287-8.
- CHMELÍK, Jan a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Praha: Linde, 2009, 292 s. ISBN 978-80-7201-785-0.
- JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 10. 2017. Praha: Leges, 2017, 976 stran. ISBN 978-80-7502-236-3.
- JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání podle novelizované právní úpravy účinné od 1. 9. 2011. Praha: Leges, 2011, 816 s. ISBN 978-80-87212-92-9.

- NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2017, 373 s. ISBN 978-80-7380-651-4.
- RŮŽIČKA, M.; PŮRY, F.; ZEZULOVÁ, J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, 730 s. ISBN 978-80-7179-559
- SVEJKOVSKÝ, J. a kol. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, 792 s. ISBN 978-80-7400-423-0.
- ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. *Trestní právo procesní*. 4., přepracované vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, 1056 s. ISBN 978-80-7400-496-4.
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, 3416 s. ISBN 978-80-7400-428-5.
- VETEŠNÍK, P. et al. *Dopravní právo*. Praha: C.H. Beck, 2016. 813 s. ISBN 978-80-7400-409-4.
- VODÁČKOVÁ, D. a kol. *Krizová intervence*. Praha: Portál, 2007. 543 s. ISBN 978-80-7367-342-0.
- VOJTEK, P. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. Svazek VI. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 1516 s. ISBN 978-80-7478-631-0.
- ŽDÁREK, R., TĚŠINOVÁ, J., ŠKÁROVÁ, M., WALTR, R., PŮRY, F. a kol. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, 164 s. ISBN 978-80-7400-280-9.

Tištěná odborná periodika:

- PETROV, J. *Bez důvodné obohacení v NOZ: reakce na příspěvek prof. Tichého*. Bulletin advokacie. Praha: Rego, 2011, 83 s. ISSN 1210-6348.

- VOJTEK, P., PÚRY, F. *Aktuální otázky náhrady nemajetkové újmy*. Soudní rozhledy. 2017, č. 11-12. ISSN 1211-4405.

Internetové zdroje:

- Důvodová zpráva k občanskému zákoníku (konsolidovaná verze). *Ministerstvo spravedlnosti*. [online]. 2012. [cit. 2019-1-29]. Dostupný z www: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.
- EUR průměrné kurzy 2017, historie kurzů měn. *Kurzycz* [online]. [cit. 2020-02-16]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/kurzy-men/historie/EUR-euro/2017>.
- GAŠPARÍK, M. Vztah nepřičetnosti k trestnému činu opilství. *Právní prostor* [online]. 2019 [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/vztah-nepricetnosti-k-trestnemu-cinu-opilstvi>.
- JEŽKOVÁ, I. Krizová intervence. *Policie České republiky* [online]. 2011 [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/krizova-intervence-ze-strany-policie.aspx>
- KOSTELANSKÝ, L., PATOČKA, R. Správce daně jako poškozený v trestním řízení. *Právní rozhledy* [online]. 2019 (4), str. 135 [cit. 2020-03-01]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrhfxa4s7grpxgxzrgm2q&groupIndex=0&rowIndex=0>
- Metodika k § 2958 o.z. *Nejvyšší soud* [online]. [cit. 2020-03-24]. Dostupné z: [http://www.nsoud.cz/judikatura/ns_web.nsf/0/D343C0651AA490DFC12584C000464052/\\$file/B%20-%20Přehled%20bolesti%20.pdf](http://www.nsoud.cz/judikatura/ns_web.nsf/0/D343C0651AA490DFC12584C000464052/$file/B%20-%20Přehled%20bolesti%20.pdf)
- Metodika k § 2958 o.z. *Nejvyšší soud* [online]. [cit. 2020-03-24]. Dostupné z: [http://www.nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/0/88001E14AC64BB4EC125807A004A8F64/\\$file/C%20-%20Aktivity%20a%20participace%20-%20Sbirka.pdf](http://www.nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/0/88001E14AC64BB4EC125807A004A8F64/$file/C%20-%20Aktivity%20a%20participace%20-%20Sbirka.pdf)

- NEDBÁLEK, K. Výpočet nemajetkové újmy. *Bulletin advokacie* [online]. 2015 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/vypocet-nemajetkove-ujmy>.
- Policejní prezidium ČR. *INFORMACE o nehodovosti na pozemních komunikacích v České republice v roce 2019*. [online]. Praha, leden 2020. 29 s. [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statistika-nehodovosti-900835.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>
- Policejní prezidium ČR. *Ročenka nehodovosti na pozemních komunikacích v České republice v roce 2018*. [online]. Praha, červen 2019. 241 s. [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statistika-nehodovosti-900835.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>
- Průměrná mzda - vývoj průměrné mzdy, 2020. *Kurzycz* [online]. 2020 [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/makroekonomika/mzdy/>
- ŠÁMAL, P. Trestní řád I., II., III. edice velké komentáře, 7. vydání. *Beck-online* [online]. Praha: C. H. Beck, 2013 [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3a&rowIndex=0>.
- Technická versus ekonomická totální škoda. *IPojištění.cz* [online]. 2019, 2019 [cit. 2020-03-27]. Dostupné z: <https://www.ipojisteni.cz/clanky/technicka-versus-ekonomicka-totalni-skoda>
- TOMEŠOVÁ, J. Odškodnění duševních útrap jako nemajetkové újmy. *Právní prostor* [online]. 10. 11. 2016, **2016** [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/odskodneni-dusevnych-utrapp-jako-nemajetkove-ujmy>.
- TOMEŠOVÁ, J. Použití Metodiky Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví a znalecké posudky k nemajetkové újmě dle judikatury. *Právní prostor* [online]. 2018, 11. 01. 2018 [cit. 2020-04-01]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/pouziti-metodiky-nejvyssiho-soudu-k-nahrade-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-a-znalecke-posudky-k-nemajetkove-ujme-dle-judikatury>.

- VÁVRA, L. Cesta od opilosti k opilství a zpět. *Právní prostor* [online]. 11. 04. 2016, 2016 [cit. 2020-04-07]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/cesta-od-opilosti-k-opilstvi-a-zpet>

Soudní judikatura:

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 7. 6. 1978, sp. zn. 11 Tz 21/78
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. dubna 2003, sp. zn. 25 Cdo 1409/2001
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14. 10. 2004, sp. zn. 25 Cdo 818/2004
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 8. 2011, sp. zn. 3 Tdo 951/2011
- Nález Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. ÚS 2844/14
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1402/2015
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2016, sp. zn. 6 Tdo 1421/2015
- Nález Ústavní soudu ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. II. ÚS 795/16
- Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 15. 7. 2016, sp. zn. 6 To 350/2016
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2016, sp. zn. 25 Cdo 173/2016
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2017, sp. zn. 25 Cdo 1689/2017
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 11. 2017, sp. zn. 25 Cdo 2245/2017
- Rozsudok Krajského soudu v Trenčíně ze dne 5. 9. 2018, sp. zn. KSTN/5Co/124/2018
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2018 sp. zn. 25 Cdo 894/2018
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2019, sp. zn. 25 Cdo 3463/2018

Právní předpisy:

- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 32/1965 Sb., ministerstev zdravotnictví a spravedlnosti, Státního úřadu sociálního zabezpečení a Ústřední rady odborů o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění
- Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání
- Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změně některých zákonů
- Vyhláška č. 440/2001 Sb., Ministerstva zdravotnictví o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění
- Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Ostatní:

- Závazný pokyn policejního prezidenta č. 160/2009
- Pokyn ředitele ředitelství služby dopravní policie Policejního prezidia č. 4/2010

Přílohy

Příloha č. 1: Protokol o nehodě v silničním provozu

Příloha č. 2: Základní informace pro oběť trestného činu

Příloha č. 3: Odůvodnění výše požadované náhrady při usmrcení

Příloha č. 1: Protokol o nehodě v silničním provozu

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY
Krajské ředitelství policie Královéhradeckého kraje
územní odbor Trutnov
dopravní inspektorát
Horská 78
541 11 Trutnov
evidováno v ETR č.j.: KRPH-
evid. číslo: KRPH-

Trutnov 17. března 2019

Protokol o nehodě v silničním provozu

Datum a čas dopravní nehody	17.03.2019 neděle
Místo	silnice II. třídy č. 300 v km 23,152 - v katastru obce Kocbeře, mezi obcemi Dvůr Králové nad Labem a Kocbeře, okr. Trutnov (souřadnice GPS -636319,088/-1015506,337)

Účastníci dopravní nehody	<p>1) (CZ) osobní automobil - ŠKODA FELICIA EFF61 výše škody na vozidle: 10 tis. Kč</p> <p>řidič-vlastník : - zraněn těžce narozena , stát: ČR, státní příslušnost ČR, adresa pobytu: DVŮR KRÁLOVÉ NAD LABEM, kraj: Královéhradecký, stát: ČR telefonní číslo : (mobil) osobní doklady: občanský průkaz číslo , stát: ČR Všeobecná zdravotní pojišťovna ČR - 130 00 Praha 3; Orlická 4/2020 řidičský průkaz sk. A1, AM, B, B1 čísla , stát: ČR je podezřelá z porušení ustanovení § 11 odst. 1 zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů a ze spáchání přečinu usmrcení z nedbalosti podle ustanovení § 143 odst. 1 trestního zákoníku.</p>
	<p>2) (CZ) motocykl - BMW R 1200 GS R12 výše škody na vozidle: 250 tis. Kč</p> <p>řidič-vlastník : - usmrcen narozen , místo nar.: PARDUBICE, stát: ČR, státní příslušnost ČR, adresa pobytu: kraj: PARDUBICKÝ, stát: ČR osobní doklady: občanský průkaz číslo , vydal(a) 04.01.2010, PARDUBICE, stát: ČR Všeobecná zdravotní pojišťovna ČR - 130 00 Praha 3; Orlická 4/2020 řidičský průkaz sk. B, A1, A2, BE, A, AM, B1 čísla , vydal(a) 16.03.2017, Pardubice, stát: ČR.</p>
	<p>3) (CZ) osobní automobil - MERCEDES-BENZ A 200 CDI 169 výše škody na vozidle: 15 tis. Kč</p>

	<p>řidič : narozena , místo nar.: Praha 4, stát: ČR, státní příslušnost ČR, adresa pobytu: kraj: Královéhradecký, stát: ČR telefonní číslo : (mobil) osobní doklady: občanský průkaz číslo , stát: ČR řidičský průkaz sk. AM, B, B1 čísla EK , stát: ČR.</p>
--	--

Účastníci dopravní nehody	<p>spolujedoucí : ██████████ narozen ██████████ stát: ČR, státní příslušnost ČR, adresa pobytu: ██████████ DVŮR KRÁLOVÉ NAD LABEM, kraj: Královéhradecký, stát: ČR osobní doklady: občanský průkaz číslo ██████████ stát:ČR.</p> <p>jiný účastník - motocyklista ██████████ narozen ██████████ stát: ČR, státní příslušnost ČR, adresa pobytu: PSČ ██████████, kraj: PARDUBICKÝ, stát: ČR telefonní číslo ██████████ (mobil) osobní doklady: občanský průkaz číslo ██████████ vydal(a) ██████████, PRELOUC, stát:ČR.</p>
Poškozené předměty a zvířata	<p>oplocení - betonové - výše škody : 0,5 tis. Kč popis poškození: vyvrácený sloupek majitel (právnícká osoba) : Elstar spol. s.r.o. sídl o : ██████████ PSČ 544 01 DVŮR KRÁLOVÉ NAD LABEM, kraj : Královéhradecký, stát : ČR</p>
Svědci	<p>██████████ svědek nar. ██████████ místo nar.: ÚSTÍ NAD ORLICÍ, stát: ČR, státní příslušnost ČR, trvale bytem : ██████████ PSČ 552 03 ČESKÁ SKALICE, kraj: KRÁLOVÉHRADECKÝ, stát: ČR telefonní číslo : ██████████ (mobil)</p> <p>██████████ - svědek nar. ██████████ místo nar.: VRCHLABÍ, stát: ČR, státní příslušnost ČR, trvale bytem : ██████████ PSČ 552 03 ČESKÁ SKALICE, kraj: KRÁLOVÉHRADECKÝ, stát: ČR</p>
Vylíčení události	<p>Dne 17. března 2019 v 14:00 hod. došlo na sil. č. II/300 v km 23,1, mezi obcemi Dvůr Králové nad Labem a Kocbeře, okr. Trutnov k dopravní nehodě, střetu osobního motorového vozidla zn. Škoda Felicia, rz. ██████████ které řídila J.J. s motocyklistou J.P. jedoucím na motocyklu zn. BMW R 1200, rz. ██████████ a s osobním vozidlem zn. Mercedes Benz A200, rz. ██████████ které řídila A.D.</p> <p>K dopravní nehodě došlo dle zjištěných skutečností tím způsobem, že řidička osobního vozidla zn. Škoda při projíždění pravotočivé zatáčky z dosud nezjištěných příčin přešla do protisměrné části komunikace, kde se na středu levého jízdního pruhu čelně střetla s protijedoucím motocyklistou jedoucím na motocyklu BMW. Vozidlo zn. Škoda po nárazu pokračovalo v jízdě k pravému okraji komunikace, kde nejprve pravou zadní částí narazilo do levé přední části zastavujícího osobního vozidla zn. Mercedes Benz a poté havarovalo vpravo mimo komunikaci, kde pravou přední částí narazilo do betonového sloupku oplocení. Motocykl zn. BMW byl vlivem nárazu odhozen zpět a to vpravo na přilehlé pole ve svém směru jízdy. Motocyklista byl odmrštěn přes vozidlo zn. Škoda do pravého silničního příkopu ve svém směru jízdy.</p> <p>Při dopravní nehodě došlo ke smrtelnému zranění motocyklisty J.P., který byl z místa dopravní nehody převezen Pohřebním ústavem Kňourek a k těžkému zranění řidičky vozidla zn. Škoda, která byla z místa dopravní nehody letecky transportována do Fakultní nemocnice Hradec Králové, kde byla po ošetření hospitalizována. K jinému zranění osob nedošlo. U motocyklisty byla nařízena soudní pitva.</p> <p>Dechová zkouška u řidičky vozidla zn. Škoda z důvodu rozsahu zranění neprovedena, bylo nařízeno lékařské vyšetření spojené s odběrem žilní krve ve FN Hradec Králové. Dechová zkouška u řidičky vozidla zn. Mercedes Benz byla negativní.</p> <p>Na vozidle zn. Škoda vznikla hmotná škoda ve výši cca 10 tis. Kč. Na motocyklu zn. BMW vznikla hmotná škoda ve výši cca 250 tis. Kč. Na vozidle zn. Mercedes Benz vznikla hmotná škoda ve výši 15 tis. Kč. Na oplocení vznikla hmotná škoda ve výši 0,5 tis. Kč. Jiná hmotná škoda nebyla v souvislosti s dopravní nehodou zjištěna.</p> <p>Technická závada, jako příčina dopravní nehody, nebyla na místě ohledáním zjištěna.</p>

komunikaci. Bod VBM je 1,6 m od sloupu a je v kolmé ose od sloupu el. vedení ke komunikaci. Osa x je zvolena kolmo k vozovce. Osa y přiléhá kolmo k ose x vodorovně. Osa z přiléhá kolmo k ose x svisle. Souřadnice bodu jsou zapisovány v pořadí x,y,z. K měření byly dále použity body PBM1 a PBM2, kterými byly změřeny okraje komunikace a středová čára na komunikaci.

a) Jedná se o přehlednou, pravotočivou zatáčku s následným rovným úsekem sil. č. II/300 km 23,152 mezi obcemi Dvůr Králové nad Labem a Kocbeře, bráno ve směru jízdy os. vozidla Škoda. Komunikace je asfaltová, bez závad, děr a výtluků, bez spádových poměrů a je v místě nehody široká 5,7 m. Komunikace je rozdělena na dva jízdní pruhy vodorovnou DZ V 2a (podélná čára přerušovaná), v zatáčce je V 1a (podélná čára souvislá). Úsek vozovky je obousměrný, bez dopravního omezení a značení, úsek je mimo obec. Maximální povolená rychlost je do 90 km/hod. Po obou stranách komunikace jsou směrové sloupky Z 11a a Z 11b. Na levé straně komunikace je 0,8 m široká krajnice a následuje příkop a pole. Na pravé straně je 0,5 m široká krajnice a mírný spád do pole. Na pravé straně komunikace je křoví a drátěné oplacení s betonovými sloupky.

b) V době ohledání je denní světlo, viditelnost není omezena povětrnostní situací, polojasno, bez možností oslnění řidičky vozidla, slunce svítí z pravé strany.

c) Řidič motocyklu podlehl svým zraněním na místě nehody, řidička vozidla byla letecky transportována do FN Hradec Králové, kde byl nařízen odběr krve.

II. Popis stop :

STOPA 1 - vozidlo Škoda Felicia. Vozidlo je zaměřeno na vnějších osách každé nápravy z levé strany vozidla. Zaměřené body:

Měření č. 46. STOPA 1. Poloha bodu zaměřena na souřadnicích (-28,3; 26,48; -0,96), ve vzdálenosti 38,77 metrů od VBM.

Měření č. 47. STOPA 1. Poloha bodu zaměřena na souřadnicích (-26,49; 25,03; -0,44), ve vzdálenosti 36,45 metrů od VBM.

STOPA 2 - motocykl BMW. Stopa je zaměřena v jednom bodě. Tento bod je označen popisem stopy a je zvýrazněn sprejem. Zaměřený bod:

Měření č. 48. STOPA 2. Poloha bodu zaměřena na souřadnicích (-20,68; 13,46; -0,13), ve vzdálenosti 24,68 metrů od VBM.

STOPA 3 - tělo řidiče motocyklu. Stopa je zaměřena v jednom bodě. Tento bod je označen popisem stopy a je zvýrazněn sprejem. Zaměřený bod:

Měření č. 49. STOPA 3. Poloha bodu zaměřena na souřadnicích (15,3; 17,6; -0,75), ve vzdálenosti 23,33 metrů od VBM.

STOPA 4 - místo střetu označené na vozovce s následnou dřecí stopou a stopy provozních kapalin od vozidla Škoda. Stopa je označena číslem 4. Vyměřován je průběh stopy, kdy jednotlivá měření jsou zaměřena v bodech zvýrazněných sprejem. Zaměřené body:

Měření č. 50. STOPA 4. Poloha bodu zaměřena na souřadnicích (2,55; 20,56; 0,04), ve vzdálenosti 20,71 metrů od VBM.

Měření č. 51. STOPA 4. Poloha bodu zaměřena na souřadnicích (2,03; 19,75; 0,04), ve vzdálenosti 19,86 metrů od VBM.

Měření č. 52. STOPA 4. Poloha bodu zaměřena na souřadnicích (-3,29; 19,62; 0,09), ve vzdálenosti 19,9 metrů od VBM.

Měření č. 53. STOPA 4. Poloha bodu zaměřena na souřadnicích (-11,45; 19,34; 0,11), ve vzdálenosti 22,48 metrů od VBM.

Měření č. 54. STOPA 4. Poloha bodu zaměřena na souřadnicích (-15,48; 19,49; 0,1), ve vzdálenosti 24,9 metrů od VBM.

Měření č. 55. STOPA 4. Poloha bodu zaměřena na souřadnicích (-20,45; 20,78; 0,13), ve vzdálenosti 29,15 metrů od VBM.

Měření č. 56. STOPA 4. Poloha bodu zaměřena na souřadnicích (-25,48; 23,62; -0,02), ve vzdálenosti 34,75 metrů od VBM.

Měření č. 57. STOPA 4. Poloha bodu zaměřena na souřadnicích (-24,03; 23,6; -0,01), ve vzdálenosti 33,68 metrů od VBM.

Měření č. 58. STOPA 4. Poloha bodu zaměřena na souřadnicích (-21,11; 22,04; 0,08), ve vzdálenosti 30,52 metrů od VBM.

Měření č. 59. STOPA 4. Poloha bodu zaměřena na souřadnicích (-17,93; 20,95; 0,1), ve vzdálenosti 27,58 metrů od VBM.

Měření č. 60. STOPA 4. Poloha bodu zaměřena na souřadnicích (-12,17; 20,18; 0,09), ve vzdálenosti 23,56 metrů od VBM.

Měření č. 61. STOPA 4. Poloha bodu zaměřena na souřadnicích (-4,93; 20,51; 0,08), ve vzdálenosti 21,09 metrů od VBM.

Měření č. 79. STOPA 20. Poloha bodu zaměřena na souřadnicích (-22,48; 22,92; -0,03), ve vzdálenosti 32,1 metrů od VBM.

STOPA 21 - označené místo na pravém zadním rohu vozidla Škoda, kde je otěr červené barvy po střetu s vozidlem Mercedes, otěr barvy je rovněž na pravém zadním disku vozidla.

STOPA 22 - spodní kryt motoru z motocyklu. Stopa je zaměřena v jednom bodě. Tento bod je označen popisem stopy a je zvýrazněn sprejem. Zaměřený bod:

Měření č. 80. STOPA 22. Poloha bodu zaměřena na souřadnicích (-18; 17,43; -0,17), ve vzdálenosti 25,06 metrů od VBM.

STOPA 23 - místo dopadu předního kola motocyklu s vidlicí po střetu. Stopa je zaměřena v jednom bodě. Tento bod je označen popisem stopy a je zvýrazněn sprejem. Zaměřený bod:

Měření č. 81. STOPA 23. Poloha bodu zaměřena na souřadnicích (-19,81; 9,94; -0,15), ve vzdálenosti 22,17 metrů od VBM.

II. Popis stop pokračování :

Ohledání těla řidiče motocyklu : Tělo muže leží v poloze na zádech vedle vozovky v příkopu a to hlavou směrem na Dvůr Králové nad Labem. Hlava je mírně zakloněna dozadu, z nosu a úst vytéká krev. Oči zavřené. Ústa mírně pootevřená. Hlava je porostlá tmavě hnědými vlasy a porostlá krátkým plnovousem. Horní část trupu těla je oblečena do motorkářské bundy černo oranžové barvy zn. Bering, tato bunda je rozepnuta, pod ní je rozstřížené triko černé barvy a šle od kalhot. Pravá ruka je položena vedle těla a tato v pokrčené poloze, je navlečena v rukávu bundy a na ruce je rukavice červenočerné barvy zn. Nazran. Levá ruka je volně položena podél těla a je vyndaná z bundy. V levé přední kapse je zjištěna pánská černá peněženka, ve které je finanční hotovost 1776 Kč., RP a karta pojištěnce, svazek tří klíčů s karabinou. Spodní část těla je oblečena do motorkářských černých kalhot zn. Alpinestars, tyto kalhoty jsou poškozeny na pravé nohavici a to těsně nad botou kde jsou roztrženy u spodního okraje o velikosti otvoru 20 x 15 cm ve tvaru písmene "T". Na chodidlech jsou navlečeny motorkářské nízké boty černé barvy zn. Nitro. Pravá bota je poškozena a to v přední části v místě holenní kosti, kde je otvor o velikosti 2,5 x 3 cm. Dále je tělo oblečeno do černo červených boxerek, na nohou jsou modré ponožky. Pravá noha ve spodní části holeně je na dvou místech zlomená, zde se na holenní kosti nachází tržná rána o délce 5 cm a tři tržné rány o velikosti 1 cm jsou v zadní části pod lýtkem, chodidlo pravé nohy je zbarveno do modra. Vedle hlavy je položena motorkářská helma černo oranžové barvy zn. Caberk, zapínání helmy je nepoškozené, otevřené, plexisklo je pootevřené a z vnitřní strany na levé straně je krevní skvrna o velikosti 8 cm. Vlevo od trupu je položena druhá rukavice a kukla černé barvy zn. KAMA.

Od lékaře LZS byl hlídce předán telefon zn. Huawei v modrém obalu a svazek 3 ks klíčů na kroužku, které byly nalezeny u řidiče motocyklu. Pod sedlem motocyklu bylo nalezeno ORV [redacted] a zelená karta od motocyklu. Tyto byly předány výjezdu SKPV.

Ohledání vozidel:

Škoda Felicia: Vozidlo je poškozeno v přední části po střetu s motocyklem, kdy poškození zasahuje až do čelního skla a střechy vozidla, ve vozidle je zařazen 5. rychlostní stupeň, pás řidiče je navinutý, ve vozidle nejsou žádné airbagy, na levých předních dveřích a levém prahu ve dveřích u řidiče je krevní stopa. Na vozidle jsou pneumatiky zn. Vraník se zimním dezénem. Na pravém zadním rohu vozidla je otěr červené barvy viz. stopa č. 21. Pravá přední část vozidla je poškozena po nárazu do betonového sloupku oplocení na pravé straně komunikace.

Motocykl BMW je zcela zničen po čelním střetu s vozidlem Škoda, ovládací prvky jsou poškozeny a nelze zjistit jejich funkčnost, přední kolo a vidlice motocyklu jsou odděleny, sedlo motocyklu je mimo motocykl.

Vozidlo Mercedes má patrné poškození laku na levém rohu předního nárazníku a levého světla po střetu s vozidlem Škoda Felicia.

III. Učiněná opatření :

Provedené úkony: dechová zkouška na zjištění alkoholu u účastníka DN - negativní, fotodokumentace - digitální fotoaparát, lustrace osob - pátráním neprochází, lustrace vozidel, na místě odtahová služba, na místě pohřební služba, na místě vozidlo HZS, na místě vozidlo RLP, na místě vrtulník RLP, náčrtek místa dopravní nehody, odebrání vzorku krve, ohledání místa dopravní nehody, ohledání místa TČ bylo provedeno jako neodkladný a neopakovatelný úkon - s přibývajícím časem dochází k zániku stop a dalších informací o pachatelích TČ, proveden úklid vozovky, přítomen zpracovatel Služby krim. policie a vyšetřování ÚO PČR - DN si na místě převzal, šetření, šetření k pachateli DN, vyrozumění vedoucího DI, vyžádána soudní pitva, zjištění totožnosti svědků, na místě technik SKPV,

vyrozumění otce motocyklisty [redacted] ve 15:40 hod. hlídkou OOP ČR Lázně Bohdaneč, vyrozumění vnuka řidičky vozidla zn. Škoda [redacted] hlídkou OOP ČR Dvůr Králové nad Labem ve 15:00 hod.,

Uvedené výše škody v protokolu jsou jen orientačním odhadem Policie ČR, v žádném případě nejsou podkladem pro skutečnou náhradu škody pojišťovnou.

prap. [redacted]

Tel.: + [redacted]

Příloha č. 2: Základní informace pro oběť trestného činu dle ZOTČ

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY
Krajské ředitelství policie Královéhradeckého kraje
Územní odbor Trutnov
Oddělení obecné kriminality SKPV
Roty Nazdar 495, 541 01 Trutnov

Č. j. KRPH-████████-TC-████████-SO

Trutnov 18. října 2019
Počet stran: 3

Základní informace pro oběť trestného činu

podle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a změně některých zákonů (ZOTČ)

Jméno, příjmení: ██████████

datum narození: 19.10.2016

zákonný zástupce: ██████████, zmocněnec: ██████████

věc: dopravní nehoda s úmrtím motocyklisty - ██████████

Jako oběť máte právo prohlásit, že nechcete informace podle tohoto zákona, ledaže jsou nutné k plnému uplatnění Vašich práv poškozeného v trestním řízení. Toto prohlášení můžete kdykoliv vzít zpět (§ 13).

Oběť trestného činu: (§ 2)

Obětí je pouze fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem

- ublíženo na zdraví,
- způsobena majetková i nemajetková újma,
- nebo na jejíž úkor se pachatel obohatil,
- byla-li trestným činem způsobena smrt oběti, považují se, utrpěli-li v důsledku smrti oběti újmu, za oběť též její příbuzní v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner, druh nebo osoba, které oběť ke dni své smrti poskytovala nebo byla povinna poskytovat výživu.

Zvláště zranitelná oběť: (§ 2)

- a) dítě (osoba mladší 18 let)
- b) osoba, která je vysokého věku nebo je postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým handicapem nebo smyslovým poškozením,
- c) oběť trestného činu obchodování s lidmi (§ 168 trestního zákoníku) nebo trestného činu teroristického útoku (§ 311 trestního zákoníku)
- d) oběť trestného činu, který zahrnoval nátlak, násilí či pohrůžku násilím, trestného činu spáchaného pro příslušnost k některému národu, rase, etnické skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob nebo oběť trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny, jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy.

Základní informace pro oběť (§ 8)

Prvotní informace důležité pro okamžitou pomoc a Vaše bezpečí

- A) Kontakt na policejní orgán (nebo státní zastupitelství), který je pro Vás nejhodněji dostupný, pro účely podání trestního oznámení

Trestní oznámení bude potvrzeno:

- písemně s vyznačením: spisové značky, času a místa ohlášení trestného činu a základními okolnostmi trestného činu, jako je jeho druh, čas a místo a způsobená škoda či újma,
- poskytnutím opisu protokolu o trestním oznámení.

522.4528.97810524

Na stav řízení se můžete informovat u orgánu, kde jste podali trestní oznámení, nebo budete vyrozuměni o postoupení věci na jinou součást policie (státního zastupitelství), včetně konkrétní adresy a telefonního čísla.

- B) Potřebujete-li odbornou pomoc psychologického a sociálního poradenství, právní pomoc, právní informace nebo informace o restorativních programech, obraťte se na subjekty zapsané v registru poskytovatelů pomoci obětem s žádostí o odbornou pomoc. Kontakt na tyto subjekty je přístupný na internetu (www.justice.cz), nebo Vám bude předán.

Kontakt:

Zvlášť zranitelná oběť může žádat o bezplatnou odbornou pomoc.

- C) Je-li pachatel na svobodě, podle stupně nebezpečí budou přijata opatření k Vaší ochraně (§ 14):
- Policie ČR provede vykázání osoby ze společného obydlí, nebo Vám poskytne krátkodobou ochranu,
 - soud vydá na Vaši žádost předběžné opatření v občanském soudním řízení,
 - podle zvláštního předpisu Vám bude poskytnuta zvláštní ochrana svědka,
 - podle trestního řádu (zákon č. 141/1961 Sb.) Vám bude poskytnuto utajení totožnosti i podoby svědka,
 - podle trestního řádu bude vydáno předběžné opatření obviněnému v trestním řízení,
 - justiční orgán vydá evropský ochranný příkaz a to ještě předtím, než odjedete do členského státu, v němž zamýšlíte pobývat.

Další informace si pozorně přečtete, ústně Vám budou na Vaši žádost vysvětleny

- D) Po podání trestního oznámení obecně následují fáze:
- Přípravné řízení** - jeho úkolem je zadokumentovat případ tak, aby vedl k podání obžaloby nebo k jinému rozhodnutí. Dozor vykonává státní zástupce. Oběť většinou podává vysvětlení, vystupuje jako svědek, je poškozeným s nárokem na náhradu škody, kterou musí alespoň přibližně vyčíslit, může se zúčastnit znaleckého zkoumání. Po celou dobu má práva oběti.
- Hlavní líčení** - probíhá před soudem. Zde probíhá dokazování a rozhodování o vině a trestu; státní zástupce má roli žalobce, práva obžalovaného zajišťuje zpravodla, *ne vždy*, obhájce. Oběť bývá předvolána jako svědek a uplatňuje nárok na náhradu škody.
- Vykonávací řízení** - vykonání pravomocného rozsudku. Oběť může podat dovolání proti rozhodnutí soudu.

- E) Informace v trestním řízení:

- 1) Policejní orgán, státní zástupce nebo soudce na **Vaši žádost** poskytne:
 - informaci, že trestní řízení nebylo zahájeno,
 - informaci o stavu trestního řízení,
 - informaci o skutku, ze kterého byl pachatel obviněn,
 - informaci o době a místě konání veřejného projednání věci v řízení před soudem,
 - pravomocné rozhodnutí, kterým se trestní řízení končí.
- 2) Chcete-li být informováni o pobytu pachatele na svobodě (bude propuštěn, uprchne, bude změněn způsob jeho léčby nebo bude předán do cizího státu), Věznice, poskytovatel zdravotních služeb pro výkon ústavní ochranné léčby pachatele, nebo ústav pro výkon zabezpečovací detence pachatele Vám na žádost poskytnou informace a to do 24 hod od doby, kdy nastala oznamovaná skutečnost. Žádost se podává v přípravném řízení policejnímu orgánu, státnímu zástupci nebo soudu.

Pokud si žádost nepodáte, ale hrozilo by Vám nebezpečí, policejní orgán přijme opatření k zajištění Vašeho bezpečí.

- F) Máte za podmínek stanovených zákonem právo na peněžitou pomoc poskytnutou Ministerstvem spravedlnosti (§ 24), jste-li
- obětí, které bylo v důsledku trestného činu ublíženo na zdraví,
 - obětí, které byla v důsledku trestného činu způsobena těžká újma na zdraví,
 - osoba pozůstalá po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela, byla-li osobou blízkou a současně v době jeho smrti s ním žila v domácnosti, nebo osoba, které zemřelý poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu,
 - oběť trestného činu v sexuální oblasti a dítě, které je obětí trestného činu týrání svěřené osoby (§ 198 trestního zákoníku), kterým vznikla nemajetková újma.
- Více informací se dozvíte na kartě: Peněžitá pomoc podle zákona o obětech trestných činů.
- G) Vyžaduje-li to situace, obraťte se na nejbližší azylové domy, intervenční centra či jiná zařízení sociálních služeb poskytující pobytové služby.
Kontakt:
- H) Vyžaduje-li to situace, obraťte se na nejbližšího poskytovatele zdravotních služeb s žádostí o poskytnutí zdravotních služeb.
Kontakt:
- I) Pokud Vám byla rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem orgánu veřejné moci způsobena škoda nebo nemajetková újma, uplatněte nárok na její náhradu (zákon č. 82/1998 Sb.). Újmu způsobenou Policií ČR nebo úřadem ve správním řízení řeší Ministerstvo vnitra; újmu způsobenou státním zastupitelstvím nebo soudem řeší Ministerstvo spravedlnosti.
- J) **Oběť má dále** právo na
- respektování osobnosti a důstojnosti oběti a na zdvořilý a šetrný přístup (§ 3 odst. 2),
 - opakované poskytnutí informací (§ 3 odst. 4),
 - informace od subjektů zapsaných v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů (§ 9),
 - informace od orgánů veřejné moci a zdravotnických zařízení (§ 10),
 - poskytnutí informací v jazyce, o němž oběť prohlásí, že mu rozumí, nebo v úředním jazyce státu, jehož je občanem (§ 12),
 - ochranu před zveřejněním informací umožňujících zjištění totožnosti oběti (§ 15),
 - ochranu osobních údajů oběti, tedy aby byly osobní údaje vedeny tak, aby se s nimi mohly seznamovat pouze oprávněné osoby (§ 16),
 - učinění potřebných opatření k zabránění Vašeho kontaktu a osob Vám blízkým s podezřelým (§ 17),
 - šetrné kladení otázek směřujících do intimní oblasti, popř. podání námitek proti takové otázce (§ 18 odst. 1),
 - výslech osobou stejného nebo opačného pohlaví v přípravném řízení (§ 19),
 - doprovod důvěrníkem (§ 21),
 - prohlášení o dopadu trestného činu na Váš život (§ 22).
- Zvláště zranitelná oběť** má dále právo na
- bezplatnou odbornou pomoc (§ 5 odst. 1),
 - na tlumočnicka stejného nebo opačného pohlaví (§ 19 odst. 2),
 - právo na výslech provedený zvláště citlivě s ohledem na konkrétní okolnosti, které Vás činí zvláště zranitelnou obětí (§ 20 odst. 1),
 - v přípravném řízení právo na výslech osobou vyškolenou za tímto účelem (§ 20 odst. 2),
 - takové provedení výslechu, aby nemusel být později opakován (§ 20 odst. 3),
 - výslech stejnou osobou pro případ dalšího výslechu před tímž orgánem (§ 20 odst. 3),
 - přijetí potřebných opatření k zabránění bezprostředního vizuálního kontaktu oběti s podezřelým (§ 20 odst. 4).

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY
Krajské ředitelství policie Královéhradeckého kraje
Územní odbor Trutnov
Oddělení obecné kriminality SKPV
Roty Nazdar 495, 541 01 Trutnov

Č. j. KRPB [REDACTED]-SO

Trutnov 18. října 2019
Počet stran: 1

Potvrzení o převzetí poučení oběti trestného činu – základní informace

Byla mi předána základní informace pro oběť trestného činu a ústně sděleny prvotní informace.

Základní informace a prvotní informace mi byly předány a srozumitelně vysvětleny a beru je na vědomí.

[REDACTED]
.....
(jméno a příjmení oběti trestného činu)

[REDACTED], zmocněnec: [REDACTED]
[REDACTED]

.....
zákonný zástupce

Příloha č. 3: Odůvodnění požadované výše náhrady při usmrcení

Výplatu náhrady při usmrcení pro [REDAKCE] ve výši 1.200.000,- Kč.

Výši požadované částky odůvodňuji zejména tím, že pozůstalá byla dlouholetou (v době úmrtí již fakticky celoživotní) partnerkou poškozeného. S poškozeným mnoho let žila ve společné domácnosti (kdy se právě a pouze kvůli budoucímu životu s ním přestěhovala ze svého bydliště do [REDAKCE]) a vychovávala jejich dvě nezletilé dcery. Partneři měli velmi intenzivní a hluboký vztah- poškozený byl pro svoji partnerku nejen druhem, ale též životní oporou v mnoha situacích. Byl s ní osobně u obou (velmi náročných) porodů a navštěvoval ji dennodenně po narození obou dcer v porodnici, pravidelně spolu jezdili do zahraničí na dovolené a víkendy též společně trávili velmi aktivně dovolenými v rámci ČR. Partneři plánovali na rok 2019 stavbu rodinného domu v [REDAKCE] (již měli poptanou realizaci projektu) a na léto roku 2019 připravovali svatbu. Bohužel ani jedna z těchto věcí se již kvůli tragickému úmrtí poškozeného neuskutečnila. Pro pozůstalou partnerku představuje úmrtí jejího životního druha zhroucení celé její budoucnosti, s nímž se dosud nedokázala (a pravděpodobně ještě mnoho let nedokáže) smířit. Pozůstalé se v jediném okamžiku změnil a převrátil naruby celý její život. Přišla o svého milovaného a milujícího partnera a nejbližšího člověka, zůstala na vše sama se dvěma malými dětmi, musela (a stále musí) řešit nejen to, jak se s takovým psychickým šokem vyrovnat, ale také, jak zabezpečit a uživit rodinu, která byla do té doby existenčně závislá výhradně na příjmu partnera. Po úmrtí partnera nebyla partnerka schopná spát v jejich společném bytě a musela spát u přátel, několik měsíců nebyla schopná usnout bez prášků na spaní, téměř půl roku užívala antidepresiva a dodnes se jí zdají psychicky velmi náročné sny o jejím partnerovi a o jeho smrti. Pozůstalá stále pravidelně navštěvuje terapie u klinického psychologa, který jí pomáhá se s tímto traumatem vyrovnat.

Pozůstalá se tak sama snažila a stále snaží vyrovnat s extrémním psychickým šokem, současně je na její psychiku vyvíjen obrovský tlak ohledně zajištění financí, běžného chodu domácnosti, péče o dvě malé děti, zajištění smutečního rozloučení, řešení dědického řízení a dalších souvisejících situací, které se objevují dennodenně a vytvářejí pro pozůstalou další traumatizující situace, které jí připomínají ztrátu jejího partnera a bolest s tím spojenou. Byla to také právě pozůstalá, kdo musel úmrtí oznámit dvěma nezletilým dcerám a následně se vypořádat s jejich reakcemi.

Její újmu prohloubilo také to, že se o tragické smrti dozvěděla od neodborníka (matky poškozeného)ve chvíli, kdy si v neděli odpoledne hrála s oběma dcerami na dětském hřišti za přítomnosti celé řady dalších (cizích) lidí.